

SAMEN RECHT DOEN

**Christen
Unie**
Rheden

Programma 2022-2026

ChristenUnie Rheden

Inleiding

ChristenUnie, partij in de samenleving

Deze verkiezingen gaan over mensen. Over jou en over mij. Over onze ouders, onze kinderen, onze burens, de leerkracht op de school, onze werkgever en onze werknemers. Ze gaan over ons en de manier van samenleven in de gemeente Rheden.

Een samenleving met toekomst

We voelen de gevolgen van de coronacrisis. Veel inwoners ervaren dagelijks de impact van COVID-19. Economisch zijn er grote klappen gevallen en de maatregelen hebben bij jong en oud sociale, medische en psychologische sporen achtergelaten. De polarisatie is toegenomen. We konden elkaar niet ontmoeten en elkaars mening nuanceren. Ook in de gemeente Rheden is er teleurstelling in de samenleving en in de overheid. Mensen voelen zich niet begrepen, niet gezien en soms zelfs helemaal klemgezet.

De aanpak van de opwarming van de aarde vraagt maatregelen van ons allen die grote impact hebben. Inwoners vragen zich af hoe ze dat moeten betalen. Ook zijn er onderzoeken verschenen die opnieuw de sterke achteruitgang van der biodiversiteit aantonen. De consequenties daarvan dringen nog maar nauwelijks tot ons door. De ChristenUnie is zich van deze dingen bewust en ziet dat de manier waarop we met elkaar de samenleving vormgeven ter discussie staat.

Gelukkig hebben we ook gezien dat als het erop aankomt we in onze gemeente oog voor elkaar hebben. Dat we in staat zijn om elkaar op creatieve manieren te vinden en elkaar te helpen. Wij zijn ervan overtuigd dat het meer dan ooit belangrijk is om te geloven in en te werken aan een gemeente waar het niet meer gaat om 'ik' maar steeds meer om 'wij'. Daarom gaan wij met dit programma van hoop de komende verkiezingen in.

Ondanks de grote financiële uitdagingen, presenteren we een verkiezingsprogramma vol plannen voor de gemeente Rheden, die laten zien dat de ChristenUnie wil bouwen aan een samenleving waarin aandacht is voor wat echt telt:

- Wij investeren in zorg voor elkaar,
- in een overheid die bondgenoot is van de inwoners van de gemeente Rheden,
- in een duurzame economie en
- in keuzes die goed zijn voor Gods schepping.

Zet je in voor de bloei van de stad
waarin je woont, want de bloei
van de stad is ook jullie
bloei.(Jeremia 29:7)

Bij het zoeken naar antwoorden op de uitdagingen van deze tijd laten wij ons als christelijke partij inspireren door de Bijbel. In de Bijbel gaat het over mensen, de schepping, over samenleven en ook over de overheid. De Bijbel heeft een bevrijdende boodschap die hoop geeft. Wij geloven daarom dat christelijke uitgangspunten in de politiek relevant zijn voor de gemeente Rheden.

De politici van de ChristenUnie maken deel uit van een beweging van maatschappelijk betrokken christenen die op tal van plekken in de samenleving hun geloof een stem geven. Die bereid zijn verantwoordelijkheid te nemen en samen te werken voor een betere samenleving.

Wij beseffen heel goed dat de overheid niet alle vraagstukken gaat oplossen. De samenleving is niet maakbaar. Maar de overheid is er volgens de ChristenUnie wel om het zwakke te beschermen en het sterke te reguleren. En de overheid beschermt de ruimte waarbinnen mensen hun verantwoordelijkheid kunnen nemen, ook voor elkaar.

De ChristenUnie heeft dus een sterk en uniek antwoord op vragen over 'links of rechts' en over de rol van de overheid. Tussen een daadkrachtige overheid en draagvlak in de samenleving zoekt de ChristenUnie naar gemeenschappen, om die te stimuleren om in beweging te komen.

De ChristenUnie is een landelijke, christelijke netwerkpartij. Dit biedt stabiliteit. Onze lokale standpunten zijn niet zomaar opgeschreven maar gebaseerd op onze christelijke uitgangspunten. Tegelijk biedt het feit dat de ChristenUnie actief is op alle niveaus van het openbaar bestuur uitstekende mogelijkheden om af te stemmen en om lokale zaken provinciaal of landelijk aan de orde te stellen (en andersom).

Van christenen voor alle mensen

De ChristenUnie is een partij *van christenen voor* alle mensen. Wij willen iets uitstralen en doorgeven van de liefde die God heeft voor deze wereld, voor Nederland, voor de gemeente Rheden. Doe met ons mee!

Inhoudsopgave

Inleiding	1
Een samenleving met toekomst	2
Van christenen voor alle mensen	3
Inhoudsopgave	4
Hoofdstuk 1 Betrouwbare overheid	7
Waar staat de ChristenUnie voor?	7
1.1 Vertrouwen	7
1.2 Duurzame Ontwikkelingsdoelen	8
1.3 De gemeente, dat zijn we samen	8
Betrekken van jongeren	9
Lokale Media	9
Discriminatie en racisme	10
Smart Cities en digitalisering	10
Privacy	11
Communicatie	11
Dorpen als lokale gemeenschap	11
Gemeentelijke samenwerking	12
1.4 Financiën	12
Hoofdstuk 2 Veiligheid	14
Waar staat de ChristenUnie voor?	14
2.1 Een veilige samenleving	14
2.2 Drugs en drank	15
2.3 Prostitutie	16
2.4 Mensenhandel en uitbuiting	16
2.5 Radicalisering	17
2.6 Ondernijning: verwevenheid tussen boven- en onderwereld	18
2.7 Veiligheid, kindermishandeling en huiselijk geweld	18
2.8 Handhaving	19
Hoofdstuk 3 Energie, klimaat en milieu	20
3.1 Betaalbare en klimaatvriendelijke energie en warmte	20
Energiecoöperaties en lokale initiatieven	20
Energiecoaches	20
Participatie	21
Investeren in warmtenetten	21
Afscheid nemen van aardgas	21
Meer wind- en zonne-energie	22
Afstemming over kwetsbare natuur bij Regionale Energie Strategie (RES)	22
Energiebesparing industrie	23
Inzameling herbruikbare grondstoffen	23
3.2 Klimaatadaptatie en Natuurbeleid	24

Vergroening stedelijk gebied en schone lucht	24
CO2-opslag, natuurbeheer en openbaar groen	24
Toekomstbestendig waterbeheer	25
Hoofdstuk 4 Zorg	26
Waar staat de ChristenUnie voor	26
4.1 Volksgezondheid	26
4.2 Zorg voor inwoners in kwetsbare situaties	27
Personen met verward gedrag	27
4.3 Mantelzorgers	28
4.4 Vrijwilligers	28
4.5 Iedereen telt mee en doet mee	28
4.6 Langer zelfstandig	29
4.7 Ouderen	29
4.8 Verslaving	30
4.9 Opvangvoorzieningen	30
4.10 Zorg voor vluchtelingen	31
Hoofdstuk 5 Gezin, jeugd en onderwijs	32
Waar staat de ChristenUnie voor?	32
5.1 Ondersteuning van kinderen en jongeren	32
Investeren in gezinnen	32
Effectieve ondersteuning	32
5.2 Onderwijs	34
Hoofdstuk 6 Economie	36
6.1 Duurzame werkgelegenheid	36
ZZP-ers	37
Duurzame bedrijven en duurzame bedrijventerreinen	37
6.2 Werken en rusten	38
6.3 Recreatie en toerisme	38
6.4 Bloeiende dorpscentra	38
6.5 Waardering van voedsel	39
6.6 Gezonde agrarische sector	39
Hoofdstuk 7 Meedoen op de arbeidsmarkt	41
Waar staat de ChristenUnie voor?	41
7.1 Aan het werk	41
Nieuwkomers en arbeidsmigranten	43
7.2 Armoede en preventie	43
Schulden	44
Hoofdstuk 8 Wonen en ruimte	46
Waar staat de ChristenUnie voor?	46
8.1 Wonen	46
Beschikbare woningen	46
Duurzame woningen	47
Ouderen	47
Betaalbare woningen, ook voor jongeren	48

Woningcorporaties	48
Duurzame woningen en andere gebouwen	49
8.2 Ruimte	49
Omgevingswet	51
8.3 Natuur en Biodiversiteit	51
Natuur	52
Biodiversiteit	53
Hoofdstuk 9 Mobiliteit	54
Waar staat de ChristenUnie voor?	54
9.1 Voetgangers	54
9.2 Fiets	54
9.3 Openbaar vervoer	55
9.4 Parkeren	56
9.5 Verkeersveiligheid	57
9.6 Automobilititeit	58
Hoofdstuk 10 Kunst, cultuur en sport	59
10.1 Kunst en cultuur	59
Waar staat de ChristenUnie voor?	59
Cultuur dichtbij	59
Bibliotheken en overige culturele accommodaties	59
Monumenten en (kerkelijk) erfgoed	60
Musea	60
Evenementen	60
10.2 Sport	60
Waar staat de ChristenUnie voor?	60
Sport dichtbij	61
Sportaccommodaties	61
Duurzame sportaccommodaties	62

Hoofdstuk 1 Betrouwbare overheid

Waar staat de ChristenUnie voor?

Onze gemeente Rheden vormt pas een echte samenleving als mensen elkaar zien en helpen, verbinding zoeken en over verschillen praten. Dat is het principe waarop onze democratische rechtsstaat is gebouwd. We kunnen alleen vredig samenleven als we – ondanks alle verschillen – onze basiswaarden op handen én in onze harten dragen.

Bij de ChristenUnie staat de samenleving centraal. Een samenleving die het werk is van inwoners en maatschappelijke verbanden samen in een gezonde leefomgeving.

De gemeente heeft vooral als taak de samenleving te versterken en staat daarom naast mensen. Om te wijzen op de eigen verantwoordelijkheid maar ook om mee te denken, te stimuleren en te ondersteunen waar dat nodig is. De menselijk maat, dát past bij de ChristenUnie, dát past bij de gemeente Rheden. In het leven van alledag in ons werk, in onze gezinnen en in de zorg van de gemeente voor de inwoners en de omgeving.

Dit vraagt om maatwerk: de een heeft die ondersteuning sneller nodig dan de ander. En voor mensen die het echt niet zelf of samen met anderen kunnen, biedt de overheid een vangnet. Inwoners moeten een beroep kunnen doen op de overheid als hun vrijheid, gezondheid, leefomgeving, veiligheid of bestaanszekerheid in het geding is. Om die reden is het goed dat de overheid ook grenzen aangeeft, handhaaft, normeert en kadert.

De gemeente neemt de verantwoordelijkheid van de maatschappelijke verbanden in de gemeente Rheden niet over. Maar zij beschermt wel hun ruimte om hun verantwoordelijkheid te kunnen nemen en ondersteunt hen daarbij.

1.1 Vertrouwen

Wij zijn ervan overtuigd dat goed bestuur en sterk moreel en integer leiderschap de basis vormen voor een bloeiende samenleving. Net zo belangrijk is een samenleving die zich realiseert dat een overheid niet alles kan oplossen en zelf ook verantwoordelijkheid neemt.

De ChristenUnie zet in haar werk in de gemeenteraad in op luisteren en samenwerken. Het wel of niet deelnemen in een coalitie is daarbij niet doorslaggevend. Het innemen van standpunten in de raad wordt primair bepaald door de uitgangspunten van de partij, die o.a. zijn vastgelegd in ons verkiezingsprogramma. Als fractie willen we als betrouwbaar en constructief bekend staan in de gemeente Rheden. Vrede en recht vinden we niet alleen in woorden, maar ook in onze houding en in ons handelen. De ChristenUnie wil zich daarin laten leiden door wat de Heer van mensen vraagt: Niet anders dan recht te doen, trouw te betrachten en nederig de weg te gaan van je God. (Micha 6:8)

De ChristenUnie wil bijdragen aan het bouwen aan vertrouwen door:

- Open, herkenbaar en betrokken aanwezig te zijn in de gemeente Rheden
- In te zetten op goede relaties met inwoners.
- Eerlijk te zijn en geen beloftes te doen die niet zijn na te komen.
- Ervoor te zorgen dat politieke processen zoveel mogelijk in de openbaarheid en transparant plaatsvinden.
- Te streven naar een raadsakkoord of een coalitieakkoord met duidelijke afspraken en met ook voldoende ruimte voor alle partijen om invloed op het beleid uit te oefenen.
- De bereikbaarheid en dienstverlening van de gemeente hoge prioriteit te geven.

- Het onderwerp integriteit continu aandacht te geven door:
  - Raad en college beleggen minimaal elke twee jaar een bijeenkomst over integriteit, zodat dilemma's regelmatig besproken worden.
  - De burgemeester is hoeder van de integriteit en daarmee ook vertrouwenspersoon voor raad en college.

1.2 Duurzame Ontwikkelingsdoelen

De Sustainable Development Goals (of Duurzame Ontwikkelingsdoelen) zijn 17 afgesproken wereldwijde doelen op het gebied van klimaat, armoede en onderwijs. De ChristenUnie is blij dat onze gemeente deze SDG's heeft geïntegreerd in al het beleid. Wij vinden dit heel belangrijk omdat deze 17 duurzaamheidsdoelen dé wereldwijde duurzaamheidsagenda vormen maar ook sterk vervlochten zijn met de opgaven in de gemeente Rheden. Ook onze gemeente zal moeten bijdragen bij het behalen van de doelen.

1.3 De gemeente, dat zijn we samen

De ChristenUnie wil dat inwoners in de gemeente Rheden zoveel mogelijk zelf verantwoordelijkheid nemen voor het eigen handelen en - samen met anderen en de overheid - de zorg voor de samenleving oppakken. Samen zoeken hoe we de kracht van de samenleving kunnen aanspreken om te werken aan gerechtigheid.

De gemeente moet op haar beurt dan wel open staan voor initiatieven van inwoners, maar ook voor initiatieven van instellingen, verenigingen, bedrijven en geloofsgemeenschappen. Vooral als die het algemeen belang op het oog hebben. Hierbij past een overheid die faciliteert, meedenkt, participeert en drempels verlaagt. De ChristenUnie stimuleert dat inwoners zichzelf organiseren, bijvoorbeeld in coöperaties, en daarmee verantwoordelijkheden op zich nemen op het gebied van duurzaamheid, zorg, lokale economie of wijkbeheer. Meer verantwoordelijkheid van inwoners vraagt om minder regels van de gemeente, om minder administratieve lasten en bureaucratie. Kortom, hierbij passen een college en raad én een ambtelijke organisatie die durven los te laten.

De ChristenUnie wil inzetten op het meedenken van inwoners, via platforms en andere organisaties voorafgaande aan beleidsvorming in de raad. Inwonersinitiatieven willen we ruimhartig verwelkomen en inwonerparticipatie stimuleren wij omdat we ervan overtuigd zijn dat het goed is gebruik te maken van de kennis en ervaring van onze inwoners. Wel letten we erop dat de gemeenteraad vanaf het begin heel duidelijk is over het samenspel en de ruimte die er is voor participatie. Dit steekt nauw. Aan de ene kant niet pas het gesprek aangaan als keuzes al gemaakt zijn maar ook geen ongecontroleerde inwonerparticipatie. Dat vraagt om duidelijke financiële en technische kaders en afspraken.

- In de gemeente Rheden gaan we, vanuit vertrouwen, actief werk maken van 'right to challenge' (uitdaagrecht). Het recht om als bewoners de gemeente uit te dagen en aan te geven dat je, bijvoorbeeld als wijk of als dorp een voorziening zelf in stand wilt en kunt houden. Een geschreven visie of plan mag dan niet een belemmering voor de bewoners zijn, maar is een uitgangspunt.
- De ChristenUnie wil dat continue burgerparticipatie een vanzelfsprekende en grote plaats inneemt bij het opstellen van beleid.

Inwonerpeilingen, experimenten met nieuwe vormen van vertegenwoordiging en andere manieren om inwoners te betrekken bij de besluitvorming moeten aanvullend zijn op het mandaat dat via de

verkiezingen door de inwoners is gegeven. Juist bij belangentegenstellingen is het de gemeenteraad, die als hoeder van het algemeen belang, knopen doorhakt. Het lokaal bestuur blijft eindverantwoordelijk.

Raadgevende referenda zijn geen oplossing bij complexe politieke vraagstukken. Het feit dat de uitslag niet bindend is, levert verwarring en ontevredenheid op. Burgerpeilingen kunnen de raad voorzien van een beeld dat inwoners hebben op bepaalde thema's.

Tegelijk is de ChristenUnie wel voor een bindend, correctief referendum, met een uitkomstdrempel, zodat kiezers in een *uiterst* geval aan de noodrem kunnen trekken over voorstellen die door de raad zijn aangenomen. De ChristenUnie ziet meer in een Burgerforum omdat inwoners hier werkelijk van gedachten kunnen wisselen. Maar vooral geldt voor de ChristenUnie: raadsleden zijn gekozen om zorgvuldig alle belangen af te wegen en weloverwogen besluiten te nemen. Laat hen het werk doen waarvoor ze het mandaat gekregen hebben

Betrekken van jongeren

Democratie is geen statisch begrip, maar een werkwoord. Daarom wil de ChristenUnie zich inzetten om inwoners en dus ook de jongeren in de gemeente Rheden te betrekken bij de lokale democratie. Wij vinden dat nodig omdat door samen te praten over de uitdagingen in onze gemeente, we met elkaar tot gedragen oplossingen kunnen komen.

- In de gemeente Rheden wil de ChristenUnie zich inzetten om de inspraak van jongeren te verbeteren. De beslissingen die wij nu nemen, gaan over hun toekomst.
- Plannen van de gemeente moeten ook getoetst op de gevolgen voor jongeren (generatiecheck).
- De burgemeester van onze gemeente nodigt de 18-jarigen bij verkiezingen via een brief persoonlijk uit om voor de eerste keer hun stem uit te brengen.
- Jongeren in de gemeente Rheden worden specifiek bij de 4-5 mei festiviteiten betrokken en ervoor uitgenodigd.
- De gemeente Rheden zorgt er voor dat alle leerlingen uit de hoogste groepen van de basisscholen en de leerlingen van het voortgezet onderwijs uit de gemeente zicht krijgen op wat de gemeenteraad doet, bijvoorbeeld door het organiseren van gastlessen over/vanuit de gemeentepolitiek. Dit kan ook in de vorm van een kindergemeenteraad, waarbij na een voorbereiding op school de deelnemende groepen 7 en 8 een dagprogramma hebben met de burgemeester en een aantal raadsleden.

Lokale Media

Onafhankelijke lokale en regionale media zijn cruciaal voor de lokale nieuwsvoorziening en de lokale democratie. Ze informeren inwoners, houden bestuurders scherp en agenderen maatschappelijke kwesties.

- We formuleren lokaal mediabeleid in overleg met het veld. Hierin willen we ook aandacht voor de veiligheid van journalisten.
- De ChristenUnie wil onderzoek naar de haalbaarheid van een lokaal mediafonds, omdat het belangrijk is gericht kwetsbare onderdelen van de nieuwsvoorziening te kunnen ondersteunen, zoals onderzoeksjournalistiek of journalistiek in wijken of bij doelgroepen. Hierbij willen we de provincie ook betrekken vanuit hun rol als hoeders voor de kwaliteit van het lokale openbaar bestuur.

Discriminatie en racisme

Ook de lokale overheid heeft de roeping om recht te doen. Elke inwoner van de gemeente Rheden heeft recht op een rechtvaardige behandeling, onafhankelijk van gender, afkomst, handicap, seksuele geaardheid, of andere status. Discriminatie en racisme doen afbreuk aan die gelijkwaardigheid en vrijheid. Het bestrijden ervan kan niet door de politiek of de gemeente alleen. De hele samenleving speelt een rol. De politiek dient wel een voortrekkersrol te vervullen en een voorbeeldfunctie in te nemen.

- Van etnisch profileren mag in de gemeente Rheden geen sprake zijn.
- Het anti-discriminatiebureau voor onze gemeente is goed vindbaar en bereikbaar. En met de signalen over ongelijke behandeling, discriminatie of racisme wordt aantoonbaar wat gedaan.
- De gemeente besteedt structureel aandacht aan racisme en discriminatie, in ieder geval door als lokale overheid met de samenleving in gesprek te gaan. Specifiek moet hierbij aandacht zijn voor jongeren.
- In het onderwijs moet aandacht zijn voor het bestrijden van discriminatie van jongeren, maar ook van docenten.
- Medewerkers binnen de gemeentelijke organisatie moeten over voldoende kennis en vaardigheden op het gebied van onbewuste vooroordelen, discriminatie, antisemitisme en racisme beschikken. Daarom volgen zij een training die bijdraagt aan intercultureel vakmanschap.
- De ambtelijke organisatie in de gemeente Rheden weerspiegelt onze samenleving. Daarom zorgt de gemeente ook voor intern diversiteitsbeleid.

Smart Cities en digitalisering

Ontmoeting tussen inwoners en overheid vindt op veel verschillende manieren plaats. Dat kan fysiek, maar Nederland digitaliseert snel. Door de coronacrisis is dit proces zeker met vijf jaar versneld. Ook zien we dat traditionele vraagstukken op gebied van veiligheid, gezondheid, zorg, en in de fysieke leefomgeving steeds meer ondersteund worden door digitale middelen zoals camera's, digitale platforms, zelfhulp op afstand, en data-analyse.

In onze gemeente telt ieder mee, en daarom wil de ChristenUnie dat onze dienstverlening en gemeentelijke projecten aansluiten bij iedere inwoner. Toch dreigen er mensen digitaal de aansluiting te missen en wordt kans-ongelijkheid vergroot. Inwoners moeten daarom geholpen worden om digitaal vaardig te zijn. Daarnaast moet informatie ook altijd op papier of via een persoonlijk gesprek beschikbaar zijn.

In de digitale ontwikkeling moet onze gemeente het risico van verkeerd gebruik minimaliseren. Dit vraagt om een sterke aanpak die zorgt voor de beveiliging van onze gegevens, de aanpak van digitale criminaliteit, en de borging van onze privacy. De ChristenUnie vindt het belangrijk dat we erop kunnen vertrouwen, dat onze gegevens in goede handen zijn.

- Bij ontwikkelingen van deze technologieën staat niet alleen het welzijn van de individuele burger maar ook de bloei van de samenleving als geheel centraal.
- De ChristenUnie wil in de gemeente Rheden een digitale aanpak, aansluitend bij de landelijke Smart City aanpak, waarin inwoners, bedrijven, scholen, maatschappelijke instellingen en de gemeente samen de regionale samenleving sterker maken, technologische innovaties implementeren, en deze toegankelijk maken voor elke inwoner.
- Inwoners dienen beschermd te worden tegen digitale oplichting.

Privacy

Voor een goede vervulling van de wettelijke taken en verplichtingen heeft de gemeente de beschikking over veel gevoelige persoonsgegevens. Het koppelen van gegevens is nodig om snel de juiste zorg te kunnen leveren. Onduidelijke privacyregels leiden ertoe dat zorgverleners de veilige kant kiezen en daarmee goede hulpverlening in de weg staan.

Voor het vertrouwen in de overheid is het tegelijk van het grootste belang dat zorgvuldig met deze gegevens wordt omgegaan. Inwoners hebben daar recht op, ze moeten daarom goed geïnformeerd zijn over wat er met hun gegevens gebeurt. Alle medewerkers van onze gemeente weten hoe ze met persoonsgegevens om moeten gaan. Ook beschermen ze de persoonsgegevens tegen hacking of ander misbruik.

Niet de angst voor boetes, maar een intrinsieke motivatie om zorgvuldig om te gaan met persoonsgegevens moet de basis vormen voor het voldoen aan privacywetgeving.

Communicatie

Voor veel mensen wordt de samenleving complex. Veel ouderen, allochtonen en laaggeletterden vinden het vaak ingewikkeld om op tijd de juiste informatie te vinden of om bij de overheid aan te kloppen voor hulp. De ChristenUnie wil dat de gemeente Rheden haar regels zo eenvoudig mogelijk houdt:

- De gemeente communiceert zo duidelijk en eenvoudig mogelijk met inwoners.
- De ChristenUnie wil dat berichten over aanvragen en besluiten, zoals vergunningen, (bestemmings)plannen en lokale regelgeving niet alleen digitaal zijn in te zien maar ook in de lokale papieren media verschijnen.
- In de gemeente Rheden kunnen inwoners, naast de digitale weg, altijd bij een fysiek loket met hun vragen bij de gemeente terecht.

Dorpen als lokale gemeenschap

De ChristenUnie waardeert dorpen en buurten als lokale gemeenschap en hecht aan het eigene en de vitaliteit van de lokale gemeenschap. De gemeente moet alle mogelijkheden benutten om bewoners van dorpen te betrekken bij zaken die hen raken.

De dorpswethouders blijven en "Ik buurt mee" met de cheques voor initiatieven wordt voortgezet en uitgebreid.

De ChristenUnie wil dorpen en wijken eigen verantwoordelijkheid geven ondersteund met eigen budgetten. De kracht van de kern (wijk) is daarbij uitgangspunt. Verenigingen/coöperaties zoals dorpsbelangen worden gefaciliteerd om hun rol als belangenvertegenwoordigers te kunnen vervullen. Voorwaarde is, dat er een duidelijk draagvlak voor de vereniging in de kern moet worden aangetoond.

Voor een degelijk kernenbeleid is het noodzakelijk beleidsvrijheid te geven aan college en organisatie om kleine projecten slagvaardig te kunnen aanpakken. Buurten worden actief betrokken bij de beheerplannen voor de openbare ruimte.

Uitgangspunten:

- Alle ruimte voor inwoners die verantwoordelijkheden op zich nemen (bijv. in coöperaties) op het gebied van duurzaamheid, energie, biodiversiteit, zorg, lokale economie of wijkbeheer.
- Indiëners van burgerinitiatieven worden niet van het kastje naar de muur gestuurd. Initiatieven die taken van de gemeente overnemen, kunnen naast de cheques van inwoners, ook in aanmerking komen voor gemeentelijk budget.
- Meer vertrouwen, minder regels: elk jaar komt het college met voorstellen voor regels die geschrapt, vereenvoudigd of samengevoegd kunnen worden.
- Wijken krijgen meer eigen mogelijkheden om keuzes te maken die passen bij de wijk en zo mogelijk ook eigen budgetten.
- Transparantie door vroegtijdig inwoners betrekken bij beleidskeuzes en/of (grote) ontwikkelingen.
- Heldere procesafspraken bij burgerparticipatie.
- De gemeente gebruikt bij schriftelijke communicatie met inwoners eenvoudig Nederlands (taalniveau B1).

Gemeentelijke samenwerking

Uitgangspunt voor de ChristenUnie is dat de kwaliteit van de gemeentelijke organisatie (ook wel bestuurskracht genoemd) voldoende moet zijn en blijven. Als deze bestuurskracht tekortschiet, is de gemeenteraad de eerstverantwoordelijke om te gaan zoeken naar versterking van deze bestuurskracht. De ChristenUnie kiest daarbij niet op voorhand voor fusie.

De ChristenUnie wil minder bestuurlijke drukte. Bestuurlijke samenwerkingsverbanden zoals gemeenschappelijke regelingen (WGR) vragen een actieve en kritische houding. Extra belangrijk nu er steeds meer samenwerkingsverbanden ontstaan waarvoor er helemaal geen vastgestelde regels zijn (bijvoorbeeld RES). De democratische verantwoording is hierbij een belangrijk aandachtspunt. Ook is belangrijk dat de raad van de gemeente Rheden zicht en controle houdt op besluiten die een WGR of een ander samenwerkingsverband neemt.

- Keuzes voor schaalvergroting (samenwerking met andere gemeenten in allerlei gradaties) worden gemaakt op basis van geografische samenhang, inhoud, kwaliteit, draagvlak, herkenbaarheid en meerwaarde voor de regionale kracht en uitstraling.
- De ChristenUnie steunt (het wettelijk mogelijk maken van) initiatieven die kaderstelling en controle rondom samenwerkingsverbanden versterken.
- De raad maakt afspraken over hoe gemeenschappelijke regelingen (WGR) en andere samenwerkingsverbanden vanuit de raad worden gevoed en gecontroleerd.

1.4 Financiën

Van de gemeente verwachten wij dat zij een betrouwbare en goede rentmeester is van de beschikbare middelen. Het gaat om gemeenschapsgelden, die hetzij via de afdracht van de Rijksoverheid, hetzij via de gemeentelijke belastingen zoals de Onroerende Zaak Belasting (OZB), door onze inwoners zijn opgebracht.

In de afgelopen jaren is het takenpakket van alle gemeenten flink uitgebreid. Hierbij zijn de financiële risico's toegenomen. De beleidsvrijheid is beperkt en door bezuinigingen van de Rijksoverheid op de uitkering uit het Gemeentefonds ligt er een grote druk op het financieel beleid. Dat betekent dat, naast het uitgangspunt dat gemeenten voldoende geld van het Rijk moeten ontvangen om hun taken goed te kunnen uitvoeren, de gemeente Rheden de komende periode uitgaven en inkomsten in evenwicht moet brengen. De ChristenUnie dringt aan op efficiënt financieel beleid en het goed in

beeld hebben en beheersen van risico's om toekomstige generaties niet op te zadelen met de gevolgen van slecht (financieel) beleid van hun voorgangers.

Publieke middelen zijn per definitie schaars; er zijn altijd meer wensen dan er geld beschikbaar is. De gemeenteraad moet zorgvuldig de verschillende wensen, noden en belangen kunnen afwegen. De ChristenUnie beoogt effectieve en efficiënte taakuitvoering. Bij bezuinigingen wil de ChristenUnie de posten die te maken hebben met de nood van individuele inwoners, zorg, veiligheid, biodiversiteit, beheer en onderhoud van bestaande voorzieningen zo veel mogelijk ontzien. Ook op de samenwerking met inwoners en hun belangenvertegenwoordigers willen we niet bezuinigen. Uiteraard moet er voor mensen met weinig financiële draagkracht, maatwerk mogelijk zijn.

- De afgelopen periode kenmerkte zich door grote financiële tekorten (o.a. op jeugdzorg). Wij dringen er zo nodig via de VNG of anderszins bij de Rijksoverheid op aan om gemeenten een passende vergoeding te geven voor de taken die moeten worden uitgevoerd.
- De gemeente heeft als doelstelling dat duurzaam, lokaal en circulair wordt ingekocht. Keuzes en resultaten zijn meetbaar.
- Misbruik van voorzieningen moet worden voorkomen en als dit wel gebeurt is een actieve aanpak nodig. Tegelijk verlangen we van onze gemeente dat deze naast mensen staat en maatwerk levert. Profilering op grond van etnische herkomst of van postcode moet worden voorkomen.
- Spaarzaamheid en een behoudende financiële koers zijn leidend, dus geen risicovolle investeringen.
- Bij gezond financieel beleid horen voldoende reserves om calamiteiten te kunnen opvangen. Structurele uitgaven moeten met structurele middelen begroot te worden en dus niet met incidentele meevallers.
- Zorg voor elkaar (dus ook samenwerking met inwoners) en zeker voor onze kwetsbare medemensen maar ook kwetsbare natuurwaarden staat voorop bij het maken van financiële en beleidsmatige afwegingen.
- De lokale belastingdruk stijgt in bij voorkeur niet meer dan de inflatiecorrectie, maar we zijn ook terughoudend met het afbreken van belangrijke voorzieningen.
- De ChristenUnie wil de hondenbelasting niet koste wat kost handhaven, maar een verlaging of afschaffing zal via de OZB gecompenseerd moeten worden. Hoewel het een algemene belasting is en geen baatbelasting, kan koppeling van de hoogte van de hondenbelasting aan de uitgaven voor honden door de gemeente ook het gewenste gedrag van de hondenbezitters stimuleren.
- De dienstverlening van de gemeente (heffingen en leges) is zoveel mogelijk kostendekkend.
- Bij problemen die de gemeentegrenzen overstijgen moet worden gezocht naar samenwerking en solidariteit binnen de regio om zo mogelijk tot financiële afspraken te komen of een gezamenlijke lobby te organiseren.
- Veel financiële instrumenten zijn 'smal' opgezet. De ChristenUnie wil echter voorkomen dat afzonderlijke doelen strijdig met elkaar blijken te zijn. Zo zullen regelingen, bijdragen, subsidies, leningen worden getoetst op effecten op naastgelegen beleidsdoelen. Zo mag bijvoorbeeld een subsidie voor na-isolatie niet leiden tot het vernietigen van vleermuisverblijven.

Hoofdstuk 2 Veiligheid

Waar staat de ChristenUnie voor?

Als inwoner van de gemeente Rheden wilt u veilig kunnen leven. De overheid heeft de plicht om inwoners te beschermen en criminaliteit te bestrijden. Maar de ChristenUnie vindt ook dat de vrijheden waar we in onze gemeente van mogen genieten, samengaan met verantwoordelijkheden. Naast de wettelijke taak van de overheid zien wij een grote rol voor de samenleving. Juist ook als het gaat om veiligheid.

Elke buurt of wijk heeft een eigen aanpak nodig en inwoners moeten betrokken zijn bij het opstellen daarvan. Juist inwoners, winkeliers, scholen, politie en woningcorporaties dragen bij aan goede buurten. Dat zijn buurten waarin jongeren veilig naar school gaan en kinderen ruimte hebben om te spelen, waarin ouderen zonder zorg over straat kunnen, actief kunnen zijn en nog voluit van het leven kunnen genieten. Kortom, daar waar het op alle momenten van de dag voor iedereen veilig is om binnen en buiten te zijn.

Veiligheid gaat over meer dan alleen het beschermd worden tegen geweld. Een schone en nette buurt zorgt bij veel bewoners al voor een veel veiliger indruk dan wanneer een buurt of straat er verwaarloosd uitziet. De ChristenUnie wil zich er dan ook voor inzetten dat de openbare ruimte in de gemeente Rheden er netjes en verzorgd uitziet.

2.1 Een veilige samenleving

Ook bij de aanpak van veiligheidsproblemen toont de ChristenUnie haar hart voor de samenleving. Hard waar het moet, zacht waar het kan. De ChristenUnie heeft aandacht voor slachtoffers en hun omgeving en stimuleert een effectieve, op herstel gerichte, aanpak van daders.

De gemeente Rheden stelt een integraal veiligheidsbeleid vast, dat gebaseerd is op onderzoek en ervaringen in de verschillende buurten. Betrokkenheid van inwoners en organisaties is van groot belang bij de analyse van veiligheidsproblemen en bij het stellen van prioriteiten bij de oplossing daarvan.

In een veiligheidsplan staan doelen en verantwoordelijkheden van de organisaties die in samenwerking een rol spelen bij veiligheid. De ChristenUnie wil dat het integraal veiligheidsplan zo tijdig door de raad wordt vastgesteld, dat de gemeenteraad invloed kan uitoefenen op het vaststellen van de prioriteiten voor de politie. Minstens één keer per jaar moet er overleg zijn tussen gemeenteraad, burgemeester, politie en openbaar ministerie waarin gesproken wordt over resultaten. Daarbij wordt ook verslag gedaan van de inzet van mensen en middelen, onderlinge samenwerking, aanrijdtijden e.d. van politie, brandweer en ambulances. De gemeenteraad moet een stevige vinger aan de pols houden bij beleid dat naar de veiligheidsregio's is verplaatst.

Inwoners worden, als oren en ogen van de politie, actief betrokken bij de veiligheid op straat, in de wijk en in huis. Dit kan door de inzet van Burgernet en van internet, zoals appgroepen in de wijk. Cameratoezicht is een prima middel, maar de ChristenUnie wil het beperkt (proportioneel) toepassen en inbedden in goede wetgeving (privacy) en in een goede cyclus van beleid, uitvoering en evaluatie.

De ChristenUnie stimuleert dat inwoners van de gemeente Rheden gemakkelijk melding kunnen maken van overlast en van crimineel gedrag, waarbij de politie contact legt met de melder over de resultaten. De mogelijkheid van het anoniem aangifte doen, biedt inwoners in sommige gevallen

veiligheid, maar is nog onvoldoende bekend. De ChristenUnie vraagt om voorlichting over deze mogelijkheid.

De ChristenUnie hecht aan de rol van de wijkagent als aanspreekpunt voor inwoners in de wijk en zijn coördinerende taak naar andere agenten en de gemeente toe om problemen in de wijk concreet aan te pakken. De gemeentelijke handhavers werken nauw samen met de wijkagent omdat zij veelal langer in de gemeente werkzaam zijn dan de wijkagent.

- Er wordt ingezet op extra beschikbaarheid en zichtbaarheid van de wijkagent
- Inwoners worden (eventueel per wijk) betrokken bij het opstellen van het veiligheidsplan en de prioriteiten.
- De burgemeester zorgt voor lage drempels voor het doen van (anoniem) aangifte en voor goede terugkoppeling door de politie.
- In wijken waar groepen jongeren georganiseerd overlast veroorzaken, wordt een groepsaankpak opgesteld in overleg met het Veiligheidshuis. Harde kern en meelopers worden geïdentificeerd en ouders en netwerken betrokken om de overlast terug te dringen.
- Inwoners worden betrokken bij veiligheid in hun directe omgeving d.m.v. Burgernet, en Buurtpreventie Apps.
- Het tijdelijk gebruik van camera's bij lokale veiligheidsproblemen moet (op verzoek van de buurt) mogelijk zijn.
- Er is in de gemeente Rheden ruimte voor organisaties als Stichting Exodus die opvang en ondersteuning bieden aan (ex-)gedetineerden.

2.2 Drugs en drank

Mensen zijn geschapen door God. Het kan niet de bedoeling zijn dat zij door drugs, drank, of verslaving zichzelf, hun vrijheid en waardigheid kwijtraken.

De ChristenUnie wil de aanwezigheid van coffeeshops en het gebruik van drugs actief tegengaan en streng optreden bij overlast. Signalen uit de buurt moeten hierbij zwaar wegen. De ChristenUnie is tegen het zelf telen van wiet door gemeenten en is zeer kritisch over experimenten hiermee. Wiet is en blijft een verboden middel. Door het wietgebruik tegelijkertijd wel te gedogen geeft de overheid een dubbele boodschap af.

Tegen illegale hennepkwekerijen wordt hard opgetreden. Growshops worden verboden. De gemeente Rheden moet meer doen tegen het toenemende gebruik en de groeiende acceptatie van synthetische drugs. Het mag niet zo zijn dat zelfs kinderen het gebruik van een pilletje normaal vinden.

Het dumpen van drugsafval levert enorme milieuschade op en gaat gepaard met illegaliteit en criminaliteit. De ChristenUnie wil dat de gemeente Rheden zich in de regio/provincie sterk maakt voor een taskforce drugs om druggerelateerde criminaliteit en overlast aan te pakken

De handhaving van de Drank- en Horecawet vraagt om voldoende beschikbare en goed geschoolde handhavers. De ChristenUnie is voor extra alertheid op de handhaving van leeftijdsgrenzen. De strijd tegen drankmisbruik voert de gemeente samen met scholen, ouders, kerken, verslavingszorg, horeca, politie, sportverenigingen en andere betrokkenen.

Sluitingstijden van horeca is lokaal maatwerk. Belangrijk daarbij is een totaalpakket aan afspraken met horeca, politie, hulpverlening en omwonenden.

- De gemeente organiseert (zo nodig samen met andere gemeenten) voldoende toezichtcapaciteit voor de Drank- en Horecawet. De gemeente gebruikt hiervoor regelmatig mystery guests.
- *Happy hours* in de horeca en reclamestunts voor alcoholische dranken worden via convenanten of via de APV aan banden gelegd.
- De gemeente de gemeente Rheden maakt zich in de regio/provincie sterk voor een taskforce drugs om druggerelateerde criminaliteit en overlast aan te pakken.
- De gemeente Rheden voert een verbod in voor het gebruik van lachgas in de openbare ruimte.
- De gemeente Rheden zet zich samen met maatschappelijke partners in voor de preventie van alcohol- en middelengebruik. Niet alleen richting de jeugd, maar ook in de richting van ouders/volwassenen.
- De gemeente Rheden zet zich in om de doelstellingen in het landelijk Preventieakkoord (2018) te behalen en formuleert een lokaal (en/of regionaal) Preventieakkoord.
- De vestiging van casino's en gokhallen wordt voorkomen.

2.3 Prostitutie

Prostitutie is geen gewoon beroep. Prostitutie is ongelijkwaardig, er is bijna altijd sprake van machtsongelijkheid, economische ongelijkheid en genderongelijkheid. Daarom is de ChristenUnie tegen prostitutie.

Criminaliteit, mensenhandel, uitbuiting, eenzaamheid en andere sociale problemen zijn de schrijnende werkelijkheid achter de schone schijn.

Met de verschuiving van prostitutie van de clubs en bordelen naar het thuiswerken/via internet diensten aanbieden, neemt de onzichtbaarheid van de prostitutiebranche toe en daarmee ook de risico's. De coronacrisis heeft deze ontwikkeling versterkt.

- De gemeente Rheden werkt mee aan een uitstapprogramma voor prostituees (in clubs, op de tippelzone en zelfstandig werkend) in de regio, ook als het Rijk daar geen middelen voor beschikbaar stelt.
- De ChristenUnie wil de vestiging van seksinrichtingen voorkomen.
- De gemeente Rheden zorgt voor een veilige opvang voor slachtoffers van loverboys, pooiers en mensenhandelaren.
- Een pooierverbod: degene die betrokken is bij onvergunde bedrijfsmatige seksuele dienstverlening en daar financieel voordeel uit haalt, wordt strafbaar.
- De ChristenUnie wil dat zelfstandig thuiswerkende prostituees vergunningplichtig worden.
- Onder jongeren speelt sexting en grooming een steeds grotere rol. De ChristenUnie vindt het belangrijk dat ouders en scholen samen optrekken als het gaat om voorlichting en hulpverlening.
- Wijkteams/professionals volgen een training om loverboy situaties en gevallen van mensenhandel (thuisprostitutie) in de wijk te herkennen en maken afspraken met de politie over handhaving, melding en begeleiding.
- Ook wat betreft loverboys en prostitutie krijgt voorlichting en hulpverlening aandacht op scholen.

2.4 Mensenhandel en uitbuiting

Mensenhandel betekent per definitie het uitbuiten van mensen. Daarbij wordt dwang, misleiding, machtsmisbruik of misbruik van een kwetsbare positie gebruikt. Dit komt ook in de gemeente Rheden voor.

Mensenhandel

- Seksuele uitbuiting, bijvoorbeeld wanneer iemand onvrijwillig voor iemand anders in de prostitutie werkt.
- Arbeidsuitbuiting, dat door dusdanig slechte arbeidsomstandigheden mensenrechten in het geding zijn. Teveel onbetaalde uren moeten werken, bijvoorbeeld als au pair, in een wasserij, kwekerij, restaurant enzovoort, al dan niet onder onmenselijke omstandigheden
- Criminele uitbuiting waarbij iemand een ander aanzet tot criminele activiteiten, bijvoorbeeld onder dwang moeten stelen, of drugs vervoeren.

De ChristenUnie wil dat onze gemeente zich, in samenwerking met andere gemeenten in de regio, actief inzet voor beleid tegen deze ernstige en complexe vorm van criminaliteit. Op die manier voorkomen we een waterbedeffect tussen gemeenten en zijn we beter in staat mensenhandel te voorkomen, te signaleren en aan te pakken.

- De gemeente Rheden formuleert, op basis van onderzoek naar de verschijningsvormen, specifiek mensenhandelbeleid met daarin aandacht voor signalering, bestuurlijke handvatten om barrières op te werpen, zorgcoördinatie, ketenregie. We volgen hiermee het IBP waarin staat dat elke gemeente in 2022 een duidelijke en geborgde aanpak van mensenhandel moet hebben.
- De gemeente Rheden heeft een aandachtsfunctionaris mensenhandel die bekend is met de bestuurlijke mogelijkheden om te signaleren en op te treden tegen mensenhandel en bekend is met de instanties waar slachtoffers mensenhandel terecht kunnen.
- De gemeente Rheden zorgt ervoor dat ieder slachtoffer van mensenhandel, ook ongedocumenteerden, terecht kan bij gemeentelijke voorzieningen zoals opvang en begeleiding. Daarbij moet slachtofferschap losgekoppeld worden van het doen van aangifte.
- De gemeente zorgt voor informatiepakketten voor bijvoorbeeld arbeidsmigranten, bij voorkeur in hun eigen taal, met daarin minimaal de rechten en plichten en de mogelijkheden om melding te maken van misstanden en hulp in te roepen (informatieverstrekking).
- De gemeente Rheden neemt deel aan overlegstructuren en -platforms voor mensenhandel.
- De gemeente Rheden creëert bewustwording van het probleem mensenhandel onder haar inwoners.
- De aanpak Mensenhandel borgen we in het Integraal Veiligheidsplan.
- Bedrijven en organisaties die gebruik maken van uitzendbureaus die onjuist handelen lopen het risico hun vergunning kwijt te raken

2.5 Radicalisering

Radicalisering vormt een bedreiging voor de manier waarop wij in de gemeente Rheden in vrijheid en veiligheid leven. Het kan levens verwoesten, drijft families tot wanhoop en laat professionals soms verslagen achter. Radicalisering ontstaat als personen of groepen opvattingen ontwikkelen die haaks staan op de democratische rechtsorde en bereid zijn daar in de praktijk uiting aan te geven en/of consequenties aan te verbinden.

Naast het beschermen van de samenleving, heeft de overheid ook een taak bij het beschermen van de individuele (minderjarige) burger. Aanpak van radicalisering bestaat daarom tegelijk uit het weerbaar maken van individuen tegen radicaal gedachtegoed. Vooral jongeren die op zoek zijn naar hun plek in de samenleving zijn kwetsbaar. Het is daarmee niet alleen een veiligheidsvraagstuk maar ook een maatschappelijk vraagstuk.

- In de gemeente Rheden is er integraal beleid om, in samenwerking met de regio, radicalisering tegen te gaan.

2.6 Ondernijning: verwevenheid tussen boven- en onderwereld

Ook in de gemeente Rheden moeten we ons bewust zijn van de invloed van grootschalige criminele organisaties. Criminelen gebruiken vastgoed om crimineel verkregen gelden wit te wassen. Door een oplettende houding van het gemeentebestuur kunnen we deze ontwikkelingen op het spoor komen. Bijvoorbeeld door aandacht te schenken aan het gebruik van winkelpanden (kap- en massagesalons) of horecapanden die aanwezig zijn op een manier die nauwelijks rendement kan opleveren.

Verouderde vakantieparken blijken regelmatig broeinesten van criminaliteit, zoals witwaspraktijken, te zijn. Dat vraagt om (extra) handhaving en beleid. De gemeente werkt nauw samen met het RIEC (Regionale Informatie en Expertise Centra).

- De gemeente de gemeente Rheden komt met een plan van aanpak Ondernijning ter bestrijding van verwevenheid boven- en onderwereld en daarmee aanpakken van de georganiseerde (grootschalige) criminaliteit. Dit vraagt om regionale samenwerking.
- Om illegaal gebruik van vrijkomende (agrarische) bebouwing/panden tegen te gaan komt er beleid gericht op snelle herbestemming.
- Strenge handhaving op onze vakantieparken is nodig. Geen permanente bewoning en een duidelijke gastenregistratie.
- De ChristenUnie is er voorstander van de wet Bibob gericht en zo veel als mogelijk is, in te zetten.
- De gemeente betreft de inwoners actief bij het herkennen van en signalering van (vermoedens van) ondernijnende activiteiten en het melden hiervan.
- Een succesvolle aanpak van ondernijning begint bij een integer en weerbaar lokaal bestuur en ambtenarenapparaat. In de verplichte gedragscode (voor bestuurders) in de gemeente Rheden moet hiervoor aandacht komen.

2.7 Veiligheid, kindermishandeling en huiselijk geweld

Kinderen hebben het recht om veilig te zijn, om beschermd te worden tegen mishandeling. Want de gevolgen van mishandeling zijn groot. Geweld in huiselijke kring komt vaker voor dan we denken. Niet alleen kinderen maar ook ouderen en (ex-)partners zijn dagelijks slachtoffer. De ChristenUnie wil verder meer aandacht voor eer-gerelateerd geweld en genitale verminking. Hiervoor vragen we in de gemeente Rheden om een stevig plan van aanpak.

Veilig Thuis, het advies- en meldpunt voor huiselijk geweld en kindermishandeling, moet laagdrempelig bereikbaar zijn en bekend bij alle inwoners van de gemeente Rheden. Voor slachtoffers van huiselijk geweld moet er passende, hulp en/of een veilige opvang zijn. Opvang het liefst op een plek waar alle hulp onder één dak geboden kan worden. Ook particuliere safehouses kunnen een goede rol spelen.

- Al bij de zwangerschap vindt er screening plaats op hoog risicosituaties.
- Consultatiebureaus (CJG/JGZ) bieden begeleiding in het omgaan met huilgedrag van baby's.
- De ChristenUnie wil dat kindermishandeling eerder wordt opgemerkt. Hiervoor moeten inwoners en professionals alert zijn en elkaar weten te vinden, denk aan verloskunde, onderwijs, wijkteam en Veilig Thuis.
- Ouderenmishandeling krijgt de komende periode meer aandacht. Hiervoor overlegt de gemeente met mantelzorg- en ouderenorganisaties.

- In de gemeente Rheden wil de ChristenUnie een integrale aanpak van de gemeente en samenwerkingspartners op het gebied van eer-gerelateerd geweld en genitale verminking.

2.8 Handhaving

Voor een effectief functioneren van regels is een goede handhaving noodzakelijk. De gemeente zorgt voor voldoende capaciteit bij de handhavers om hun taken op het gebied van zorg, veiligheid en leefomgeving te kunnen uitvoeren, zowel bij de eigen organisatie als bij de Omgevingsdienst.

Hoofdstuk 3 Energie, klimaat en milieu

Mensen zijn onderdeel van een prachtige schepping waarvan oorsprong en bestaan in Gods handen liggen. We laden ons op in mooie landschappen en genieten van de wonderlijke schoonheid van bloemen, bomen, insecten en andere dieren. De ChristenUnie wil krachtig inzetten op de hoopvolle en noodzakelijke beweging die gaande is naar een groene, duurzame samenleving die zich houdt aan de grenzen van de aarde en aan de norm van ecologische en sociale gerechtigheid.

Wij willen af van olie, aardgas en kolen en ruim baan maken voor schone (hernieuwbare) energie. Energiebesparing in de industrie, gebouwde omgeving en mobiliteit wordt topprioriteit. Auto's zonder uitstoot en energieneutrale huizen en natuurinclusief bouwen worden de norm. Grondstoffen willen wij niet verspillen, maar terugwinnen en hergebruiken. Wij kiezen voor de bescherming van waardevolle natuur en een verantwoorde omgang met ruimte en landschap in en om de gemeente Rheden. Voor deze plannen kunnen we niet zonder samenwerking met en enthousiasme van onze inwoners en ondernemers.

De ChristenUnie wil dat de komende vier jaar vooral wordt ingezet het in het besparen van energie en het stimuleren van zon op dak. Daarnaast moet de grootschalige winning van duurzame energie worden ingezet in samenspraak met de inwoners

3.1 Betaalbare en klimaatvriendelijke energie en warmte

De ChristenUnie wil toe naar een lokaal vormgegeven energiesysteem van volledig hernieuwbare energie. De gemeente heeft de regie in deze lokale energietransitie en zorgt er ook voor dat het doel haalbaar en betaalbaar is en iedereen de overstap mee kan maken. Bij het realiseren van de energiedoelen wordt uitdrukkelijk voorkomen dat biodiversiteit wordt aangetast.

Energiecoöperaties en lokale initiatieven

Energiecoöperaties brengen de energietransitie dicht bij de burger en maken lokaal eigendom mogelijk. Daarom willen we dat het gemeentebestuur deze coöperaties voor vol aanziet en als het nodig is praktisch en financieel ondersteunt. Dit geldt ook voor projecten voor kleinere maatregelen thuis en bij (sport)verenigingen, zoals isolatie en zonnepanelen. Een gemeentelijk of regionaal energiebedrijf is volgens de ChristenUnie een goed idee. De gemeente ziet hier toe op een goede verdeling tussen de lasten en de lusten.

Energiecoaches

De ChristenUnie is voor de inzet van energiecoaches die inwoners begeleiden bij het zetten van stappen in het verduurzamen van hun woning en inwoners helpen om de subsidiemogelijkheden optimaal te benutten.

- Isolatie van de woningen en bedrijven heeft de komende vier jaar de hoogste prioriteit. Daarnaast stimuleren we krachtig het plaatsen van zonnepanelen op daken van bedrijven en woningen. Daarna volgen maatregelen als de inzet van warmtepompen of aansluiting op warmtenet. Vergunningsplichtige situaties en activiteiten worden gefaciliteerd door de gemeente.
- De gemeente Rheden ondersteunt in het bijzonder de minima en andere minder draagkrachtigen in de gemeente bij het verduurzamen van hun woning.

- De energiecoaches geven advies hoe te verduurzamen zonder schade te berokkenen aan bijvoorbeeld huismusnesten en vleermuisverblijven. Zij geven dan advies hoe inwoners gebruik te kunnen maken van de gebiedsgerichte ontheffing.

Participatie

Belangrijk is dat omwonenden nauw betrokken worden bij plannen voor energieopwekking, zoals zonne-energie en windmolens, en dat zij kunnen profiteren van de voordelen. Participatie zorgt ervoor dat lusten en lasten eerlijker worden verdeeld en kan op allerlei manieren: van een gebiedsgebonden bijdrage die terugvloeit naar de lokale samenleving tot een aandeelhouderschap van inwoners/coöperatie. Een voorwaarde bij dergelijke constructies is wel dat dit voor iedereen in de gemeente Rheden bereikbaar is (dus ook voor inwoners met een kleinere portemonnee).

Investeren in warmtenetten

De ChristenUnie wil de potentie van geo- en aquathermie benutten en steeds minder afhankelijk zijn van aardgas en houtige biomassa. Lage en midden-temperatuur warmtenetten hebben meerwaarde voor de verwarming van woonwijken. De ontwikkeling van warmtenetten vraagt echter duidelijke afspraken over de rol van betrokken publieke en private partijen, over een (gelijk) speelveld voor warmteleveranciers en transparantie.

- We willen ruimte voor publieke investeringen in warmtenetten en zien een belangrijke rol voor de publieke netwerkbedrijven. Ook willen we ruimte voor participatie vanuit de buurt en voor coöperatieve modellen van warmtenetten.
- Ook willen we ruimte voor participatie en zeggenschap vanuit de buurt en voor coöperatieve modellen van warmtenetten. Consumentenbescherming en keuzevrijheid staan hierbij hoog in ons vaandel.

Afscheid nemen van aardgas

Bij nieuwbouw is aardgasloos bouwen inmiddels de norm. De doelstelling is dat Nederland in 2050 geen aardgas meer gebruikt. Dit betekent nogal wat voor een eigenaar van een bestaande woning. De gemeente de gemeente Rheden speelt hier lokaal op in door te zorgen voor passende plannen.

- Een inwoner van de gemeente Rheden moet op één plek terecht kunnen voor zowel technische als financiële arrangementen om zijn woning aan te passen.
- De ChristenUnie ziet de rol van de gemeente in het faciliteren van duurzaamheidsfondsen en duurzaamheidsleningen.
- Het uitvoeringsplan om afscheid te nemen van aardgas wordt per wijk samen met de bewoners en gebouweigenaren uit de wijk opgesteld.
- Voorkom energiearmoede: waar aardgas wordt vervangen door duurzame warmte, investeren we direct in isolatie, zodat de energierekening omlaag gaat.
- Zon op dak- en laadpalen in Bouwbesluit: Opwekking van zonne-energie op daken en in gevels is een uitstekende vorm van meervoudig ruimtegebruik. Door de groei van elektrische mobiliteit zal de vraag naar laadmogelijkheden toenemen. Daarom wordt geschiktheid van daken voor zonne-energie en het aanleggen van laadinfrastructuur verplicht in het Bouwbesluit utiliteitsbouw.
- Het gebruik van buurtbatterijen om de energie van zonnepanelen optimaal te benutten wordt gestimuleerd. Waar mogelijk stelt de gemeente ruimte ter beschikking of draagt bij aan het beschikbaar maken daarvan.

Zie voor meer over duurzame woningen ook hoofdstuk 8: Wonen en ruimte.

Meer wind- en zonne-energie

De ChristenUnie vindt het belangrijk om zorgvuldig met zonne-energieprojecten om te gaan. Daarom ook zijn we kritisch als het gaat om zonneparken op het land. Eerst moet de gemeente zich richten op het plaatsen van zonnepanelen op de grote lege daken van gebouwcomplexen in de gemeente Rheden, waaronder gemeentelijk en maatschappelijk vastgoed en particuliere woningen, maar ook corporatiebezit en VVE's.

- De gemeente Rheden zoekt naar participatie van energiecoöperaties, zodat bewoners met elkaar kunnen investeren in zonne-energie.
- Daken en gevels in gemeente Rheden met zonnepanelen. De gemeente geeft het goede voorbeeld, ook op het gebied van energiebesparing en zuinige verlichting.
- Voor grootschalige zon- en windprogramma's hanteert de gemeente ook sociaal-maatschappelijke kaders (inspraak, participatie, welke gebieden eerst) met aandacht voor:
  - Actieve betrokkenheid van omwonenden, grondeigenaren en overige belanghebbenden.
  - Minimaal 50% lokaal eigendom.
  - Zorgvuldige integratie in het landschap (meervoudig ruimtegebruik).
  - De gemeente de gemeente Rheden hanteert de principes van de Gedragscode Zon op Land, dit betekent onder meer een landschappelijke inpassing door een groensingel te plaatsen en tevens voldoende afstand tussen de panelen te houden, zodat er ontwikkeling van een insectenrijke vegetatie mogelijk is.
- Bij keuzes voor het plaatsen van zonnepanelen in onze gemeente gaan we gebruik maken van de Zonneladder als objectief instrument.
- Bij windenergie houden we rekening met de mogelijke gezondheidseffecten voor omwonenden.

Afstemming over kwetsbare natuur bij Regionale Energie Strategie (RES)

Ruimtelijke principes en afwegingskaders voor natuur en landschap zijn voor de RES'en nog onvoldoende uitgewerkt. De gemeente Rheden heeft hier goed beleid voor opgesteld. De ChristenUnie pleit voor een goede balans tussen het belang van duurzame energieopwekking en het belang van landschappelijke waarde. Verkeerde keuzes zijn in de regel onomkeerbaar en kunnen negatieve en langdurige consequenties hebben voor natuur en landschap.

De gemeente Rheden betreft actief de organisaties en bewoners uit de omgeving bij het uitwerken van de plannen. Anders komen we bij de uitvoering in de problemen, raken we achter in het halen van onze doelen en delft de natuur verder het onderspit.

- Voor grootschalige energieopwekking is het Beleidskader Energie en Landschap van toepassing.
- Zonneparken laten 20-30% ruimte tussen de panelen om ruimte te bieden aan insectenrijke vegetatie
- Omheiningen moeten kleinere (zoog)dieren, zoals bijvoorbeeld konijnen, hazen en dassen, door kunnen laten om hun leefgebied niet onnodig te beperken.
- Vergunningen voor zonneparken en windmolens hebben een beperkte looptijd, om na heroverweging verwijdering mogelijk te maken, als daar op dat moment aanleiding toe bestaat. Deze opzet vergroot het draagvlak voor deze projecten.

Energiebesparing industrie

De gemeente moet de lokale industrie uitdagen om samen een energiebesparingsconvenant te sluiten. Door samen te werken, brengen bedrijven elkaar tot ideeën, en zetten ze extra stappen om energie-efficiënt te worden.

- Duurzaamheid pakt de gemeente Rheden integraal aan en wordt in ieder beleidsstuk, waar het relevant is, meegenomen (duurzaamheidstoets).
- De gemeente neemt in de verkeers- en vervoersplannen CO2-emissiereductie integraal op. Met aandacht voor alternatieven voor de auto, het stimuleren van gebruik van openbaar vervoer en fietsverkeer.
- Bij grootschalige energieprojecten moet de omgeving zeggenschap krijgen en kunnen participeren.
- De gemeente de gemeente Rheden zorgt ervoor dat de eigen behoefte aan energie duurzaam, binnen de landsgrenzen, het liefst zo regionaal mogelijk, opgewekt wordt.
- In de komende raadsperiode maken we het gemeentelijke inkoopbeleid volledig duurzaam en eerlijk: 100% schone energie uit Nederland en producten die voldoen aan de regels van eerlijke handel.
- Met woningcorporaties spreken we af dat alle sociale huurwoningen in 2040 energieneutraal (nul-op-de-meter) zijn, waarbij de woonlasten gelijk blijven.
- Differentiatie in de OZB heffing, eventueel op basis van het energielabel. De vervuiler betaalt meer dan de vergroener.
- Grote energieslurpers zoals bijvoorbeeld datacenters dienen vanaf 1 Gigawatt hun eigen energie te regelen. Daarmee wordt voorkomen dat de lokaal opgewekte energie geheel of voor een (te) groot deel direct door deze bedrijven wordt gebruikt.

Inzameling herbruikbare grondstoffen

De normen voor afvalscheiding worden steeds strenger. In 2025 mag er nog 30 kilo restafval per persoon per jaar zijn. In afval zitten waardevolle grondstoffen die niet verloren mogen gaan. De ChristenUnie wil afval zien als grondstof. Als afval goed gescheiden wordt ingezameld bij de bron, kunnen de grondstoffen worden aangeboden voor hergebruik.

- In de gemeente Rheden kennen we geen afval meer, alleen maar grondstoffen. Het afvalbrenngstation is dé plek waar grondstoffen een nieuw leven kunnen krijgen. Er moet daar dus ruimte zijn voor het inzamelen van goederen voor kringloop- en reparatiedoeleinden.
- Afval scheiden is de norm.
- De gemeente werkt aan bewustwording door samenwerking in de wijk te bevorderen bijvoorbeeld met afvalcoaches.
- Voor organisch afval onderzoeken we mogelijkheden voor zelfverwerking bijvoorbeeld compostvaten of wormenhotels. Ook hier wordt de wijk ingeschakeld.
- Het centraal (in de wijken) kunnen inleveren van restafval is een goede manier om afval te scheiden. Hierbij wel aandacht voor gezinnen (luiers), ouderen en mensen met een beperking en mensen die wonen in hoogbouw.
- Het tegengaan van zwerfafval heeft prioriteit. Ook handhaving hoort hierbij.
- De gemeente Rheden stimuleert ook scholen en maatschappelijke organisaties om afval te scheiden en faciliteert hen hierin zoveel mogelijk.
- Er wordt meegedaan aan landelijke bewustwordingsacties rond het voorkomen en hergebruiken van afval, zwerfvuil en compost.

- Bij aanbesteding neemt de gemeente op dat grondstoffen aan het eind van de levenscyclus eenvoudig te scheiden en indien mogelijk herbruikbaar moeten zijn. Dit laatste wordt in de bestekfase en opdrachtfase gedefinieerd.
- Hergebruik via kringloopwinkels en afvalbrengstations wordt gepromoot.
- De gemeente zet in op de meest circulaire vorm van hergebruik van grondstoffen. Hiervoor zoekt de gemeente zowel in de regio als landelijk partners die hierin vooroplopen.
- Gezamenlijk aanpak circulaire economie met lokale branche en ondernemersverenigingen (bijv. voor het uitwisselen van lokale reststromen).

3.2 Klimaatadaptatie en Natuurbeleid

Vergroening stedelijk gebied en schone lucht

Natuur is goed voor de mens. De komende periode behouden en breiden we daarom groen uit in de gemeente Rheden en vervangen we zoveel mogelijk bestrating door groen(stroken). Verdichting en vergroening moeten hand in hand gaan om hittestress te verminderen, biodiversiteit in de bebouwde omgeving te vergroten en bij te dragen aan schonere lucht en betere leefbaarheid. We ondersteunen particuliere initiatieven die daaraan bijdragen. De voorkeur gaat uit naar groenobjecten van voldoende formaat.

- De gemeente Rheden heeft zich aangesloten bij het Schone Lucht Akkoord met de ambitie van 50% gezondheidswinst in 2030 t.o.v. 2016 en zet actief in op dit doel.
- De ChristenUnie pleit voor het voortzetten van een goede voorlichting(scampagne) over het stoken van hout en over het nut van houtrookfilters.
- De ChristenUnie wil dat de gemeente Rheden de mogelijkheden onderzoekt om door handhaving overlast aan te pakken, te beginnen met de de meest overlastgevendende houtrook.

CO2-opslag, natuurbeheer en openbaar groen

Natuur is in meerdere opzichten opslagmedium voor CO2. De meeste opslag wordt gerealiseerd in bossen. De opslag in bomen per hectare is om en nabij 12.000 kilogram CO2 per jaar. In een gezonde en ongeroerde bosbodem wordt bovendien nog een grotere hoeveelheid CO2 opgeslagen. Dit laatste is afhankelijk van het soort bos. De gemeente Rheden bestaat voor een ruim deel uit bosgebieden. Het is belangrijk dat deze zorgvuldig worden beheerd. Het kappen en herplanten van (delen van) bossen behoort gelukkig steeds meer tot het verleden. De opslag van CO2 en daarmee van het klimaat is het meest gewaarborgd in bossen die in stand blijven door natuurlijke verjonging. Onderzoeken van de Universiteit van Gent (2016 - 2020) tonen aan dat kleinere bosgebieden beduidend meer CO2 per hectare vastleggen dan bosgebieden die uit grotere oppervlaktes bestaan. De oorzaak is dat vanwege de grotere randeffecten meer biomassa wordt gegenereerd. De gemeente Rheden heeft een substantieel aantal kleinere bosgebieden (postzegelbossen) in haar beheer. Deze bevinden zich alle in de woonomgeving. Naast de functie voor CO2-opslag is de gezondheid in de wijk gediend door de opvang van fijnstof. De kleine bosgebieden zijn kwetsbaar voor te intensieve betreding en verkeerd gebruik.

Ook het openbaar groen in de dorpen van Rheden heeft een belangrijke functie als opslag voor CO2. Hiervoor zijn boomsoorten nodig met een lange levensduur. We zien deze in grote getale in de vorm van eiken en beuken. Hoe goed bedoeld ook, de aanleg van zogenaamde tiny forests, door enige berkjes op overhoeken te planten, is beduidend minder effectief dan het ter plaatse planten van één groter uitgroeiende boom als een eik of een beuk.

- De gemeente bevordert CO2 opslag in haar bosgebieden door deze natuurlijk te beheren. (Naturgemässe Waldwirtschaft).
- De kleine bosgebieden worden gekoesterd, natuurlijk beheerd en beschermd waar deze te lijden hebben door te intensieve betreding of verkeerd gebruik.
- In het openbaar groen wordt ingezet op het planten van bomen met een lange omlooptijd waarin CO2 voor lange duur wordt opgeslagen en dienen als opvang voor fijnstof.
- In straten met weinig ruimte wordt ingezet op - waar dit mogelijk is - het planten van enige groter uitgroeiende bomen in plaats van grotere aantallen kleine boompjes.
- Klachten over schaduw of bladafval in de herfst leiden niet automatisch tot het verwijderen van bomen.
- Resthout blijft waar dit mogelijk is en waar er ruimte voor is in het openbaar groen achter zodat hierdoor meer CO2 wordt vastgelegd in de bodem.

Toekomstbestendig waterbeheer

'Leven met water' raakt ook de gemeente Rhedenj. Door versteende gebieden en de toename van extreme buien ontstaat steeds vaker overlast en schade. De extremen merken we ook in lange droge, hete periodes. Daarom is het noodzakelijk dat de gemeente de ontwikkelde strategie prioriteit blijft geven. Dit vraagt goede samenwerking met de waterschappen.

Waterschappen kunnen meer in de bebouwde kom investeren dan ze tot nu toe doen, immers het merendeel van hun inkomsten komt uit de bebouwde omgeving. Met klimaatadaptatie kan de samenwerking worden gezocht met de provincie en het deltaprogramma, om de noodzakelijke financiering van de projecten rond te krijgen.

- Het klimaatadaptatieplan is ten minste samen met het waterschap ontwikkeld.
- Inwoners hebben een belangrijke rol als het gaat om waterberging. De gemeente werkt aan bewustwording op dit punt, bijvoorbeeld door een publiekscampagne in samenwerking met de waterschappen, de tuincentra etc.
- Er wordt zoveel mogelijk ingezet op een gescheiden afvoer en gebruik van regenwater.
- De gemeente stimuleert de aanleg van groene daken en geeft zelf het goede voorbeeld. Daarmee werken we in de gemeente Rheden aan meerdere doelstellingen tegelijk: waterberging, verkoeling, biodiversiteit en zonnepanelen leveren meer rendement.
- De inrichting van wadi's gaat gepaard met een insectenvriendelijke inrichting, door het inzaaien van inheemse kruidenrijke mengsels en een gericht maaibeheer.

Hoofdstuk 4 Zorg

Waar staat de ChristenUnie voor

Eén van de kenmerken van de samenleving van nu is dat bijna iedereen deel uitmaakt van een of meerdere netwerken van mensen, zoals gezinnen, klassen in scholen, vriendengroepen, verenigingen, geloofsgemeenschappen, de straat en de buurt, online netwerken en actief is op sociale media.

Tegelijk is er sprake van individualisme en van eenzaamheid en zijn er mensen die niet mee kunnen komen. De coronacrisis heeft dit nog versterkt. Maar er ontstonden in die periode juist ook mooie initiatieven waarin mensen naar elkaar omzagen. Er is kracht in de samenleving. De ChristenUnie blijft daarom inzetten op een participatiesamenleving; het is belangrijk dat mensen elkaar als het kan helpen en voor elkaar zorgen. Tegelijk moet de gemeente zorgen voor passende ondersteuning en hulp aan mensen, die het niet op eigen kracht redden.

De ChristenUnie vindt het belangrijk dat we in de gemeente Rheden extra gaan investeren in preventie en vroegsignalering, want voorkomen is beter dan genezen.

De decentralisaties liggen inmiddels ruim vijf jaar achter ons. Nog niet alles gaat goed. Er is aandacht voor integrale hulp aan inwoners in de gemeente Rheden, maar dit kan en moet beter. De ChristenUnie pleit ervoor de (laatste) financiële schotten weg te halen en écht over de systeemwereld van de gemeente heen te kijken naar de leefwereld van mensen.

Uitgangspunt van de ChristenUnie is dat elk mens waardevol is en dat die waarde niet afhangt van prestaties, gezondheid, seksuele geaardheid, afkomst, leeftijd, gewenstheid of geluk. Al het leven, in gaafheid en gebrokenheid, verdient het om tot ontplooiing te komen, te participeren, om te worden beschermd en om zorg te ontvangen als dat nodig is.

4.1 Volksgezondheid

Gezondheid is van invloed op prestaties op school, op het werk en in de maatschappij. Een gezonde leefstijl is eerst en vooral een verantwoordelijkheid van mensen zelf, maar gaat ook de maatschappij aan. Door meer aandacht voor preventie helpen we mensen om bewuster en gezonder te leven. Wij willen dat jongeren gezond en vrij van verslaving opgroeien.

- We gaan in de gemeente Rheden aan de slag met ons lokale Preventie Akkoord.
- De gemeente Rheden maakt werk van gezonde voeding, geen alcoholgebruik, niet roken, en voldoende beweging (eventueel m.b.v. JOGG: Jongeren op gezond gewicht).

De levensverwachting van inwoners verschilt per wijk. De ChristenUnie maakt zich daar zorgen over en zet zich in om deze verschillen tegen te gaan:

- De gemeente stelt voor het ontwikkelen van het lokale gezondheidsbeleid en voor het bepalen van prioriteiten, een gemeentelijk gezondheidsprofiel of verschillende wijkgezondheidsprofielen op. Het liefst ziet de ChristenUnie maatwerk per wijk.
- De gemeente formuleert een concreet gezondheidsbeleid, gebaseerd op data die bij de GGD voorhanden zijn over de gezondheid en ziektelast van de inwoners. In dat beleid worden inwoners, deskundigen in het sociaal domein, huisartsen, maar ook scholen en sportverenigingen betrokken bij de uitvoering.
- De gemeente werkt aan het beperken van de gevolgen van houtstook (zie 3.2). Dit kan effect hebben op de gezondheid, welbevinden en levensverwachting van inwoners.

4.2 Zorg voor inwoners in kwetsbare situaties

De ChristenUnie is groot voorstander van zorg die dichtbij is georganiseerd. Zorg op een menselijke schaal, bereikbaar en met een menselijk gezicht.

In toenemende mate wordt er een beroep gedaan op hulpverlening binnen de geloofsgemeenschappen. Die pakken steeds vaker maatschappelijke taken op. Deze constructieve rol en toegevoegde waarde vragen om wederzijds respect en om versterking van de contacten tussen overheid en Geloofsgemeenschappen (diaconieën). Als ChristenUnie erkennen we dat de geloofsgemeenschap een andere roeping heeft dan de overheid. En dat kerk en overheid elkaar vanuit die andere roeping, die je gescheiden moet houden, kunnen versterken.

De gemeente moet vol inzetten op het weghalen van de schotten tussen hulp, zorg en participatie en het voorkomen en verminderen van bureaucratie. De ChristenUnie wil dat er gedacht wordt vanuit de zorgvraag van inwoners.

De inzet van ervaringsdeskundigheid (bij o.a. de ggz, maatschappelijke zorg, mantelzorg, ouderenzorg, vluchtelingenwerk) draagt bij aan grotere deelname aan de samenleving en heeft daarnaast meerwaarde voor de ervaringsdeskundige zelf.

- Bij aanvragen van inwoners voor ondersteuning door de gemeente wordt een gesprek gevoerd met de aanvrager, samen met andere gezinsleden, mantelzorgers en/of een onafhankelijke cliëntondersteuner. Daarbij wordt de inbreng van zorgprofessionals als uitgangspunt genomen.
- De gemeente Rheden voert het gebruik van ervaringskennis en ervaringsdeskundigheid in.
- Integrale afwegingen worden gemaakt in één beschikking voor zowel Wmo, jeugdhulp, participatiewet, minimabeleid enz.
- Als zorg niet via een Zorg-in-natura (ZIN) contract geleverd kan worden dan is een persoonsgebonden budget (pgb) een instrument om toch passende zorg onder regie van de zorgvrager aan te vragen. De ChristenUnie wil het dat pgb-gebruik mogelijk blijft en dat inwoners die mogelijkheid kennen. Zo hebben zorgvragers altijd de mogelijkheid om identiteitsgebonden of andere noodzakelijke zorg in te kopen als deze niet gecontracteerd is.
- Er is structureel overleg tussen geloofsgemeenschappen (diaconieën) en de gemeente om geloofsgemeenschappen een volwaardige plaats te geven in de sociale structuur van de dorpen.
- Een eigen bijdrage voor zorg/ondersteuning mag niet leiden tot zorgmijding.
- De ChristenUnie wil meer hergebruik en delen van zorgmiddelen.
- De gemeente Rheden werkt in overleg met onderwijs, bibliotheken en wijkteams aan de aanpak van (digitale) laaggeletterdheid.
- De gemeente organiseert een onafhankelijke ombudsfunctie, die kan bemiddelen tussen cliënten en gemeente.
- De gemeente ondersteunt de voedselbank. Voor de inwoners van elk dorp dient een voedselbank toegankelijk zijn.

Personen met verward gedrag

Het aantal personen met verward gedrag op straat neemt toe. Er zijn veel minder GGZ-bedden, problemen worden niet tijdig herkend en soms blijft hulp uit. De ChristenUnie wil bijsturen waar nodig. Daarbij zet de gemeente in op vernieuwende vormen van zorg. Mensen die verward gedrag vertonen horen in ieder geval niet thuis in een politiecel, ze verdienen de aandacht van omgeving en waar nodig professionele hulp. Tegelijk zal de samenleving meer oor en oog moeten krijgen voor burens die 'anders' zijn.

- Samen met de GGZ maakt de gemeente afspraken over hoe mensen met verward gedrag in hun eigen situatie kunnen worden ondersteund, hoe netwerken betrokken worden en wordt voorkomen dat mensen afhankelijk worden van de GGZ.
- De gemeente zet, in het kader van het hervinden van de eigen kracht, in op zelfhulpgroepen voor mensen met verward gedrag en op de beschikbaarheid van woonruimte;
- De politie, de GGZ, de Spoedeisende Hulp-afdeling van het ziekenhuis en de wijkteams maken afspraken over wat te doen bij het aantreffen van mensen met verward gedrag. Voorkomen wordt dat deze mensen in een politiecel terecht komen.
- We investeren in beschermd wonen en in de zorg voor mensen met GGZ-problematiek die thuis wonen: 24/7 ambulante psychische zorg in de wijk, en intensievere samenwerking tussen GGZ, huisartsen, maatschappelijke opvang, woningcorporatie, schuldhulpverlening en andere zorg- en hulpverleners en herstelgroepen.
- De ChristenUnie pleit voor inloophuizen en time-out voorzieningen voor kortdurende opname.

4.3 Mantelzorgers

Dagbesteding en respijtzorg zijn belangrijk om overbelasting van mantelzorgers te voorkomen. Daarom zet de ChristenUnie in op respijtzorg, waardering van de mantelzorger en het proactief benaderen van mensen die, soms zonder dat ze het zelf weten, mantelzorger zijn geworden.

- De gemeente Rheden heeft een ruim aanbod in mantelzorgondersteuning, waaronder een respijtvoorziening.
- De ChristenUnie wil specifieke ondersteuning voor jonge mantelzorgers. Zeker als zij zorgtaken moeten combineren met school of studie.
- De gemeente wijst mensen die mantelzorger zijn of worden actief op ondersteuning.
- De gemeente Rheden heeft een visie op informele zorg en de manier waarop de informele zorg zich verhoudt tot de formele zorg, het Rhedens model.
- De gemeente zorgt voor goede coördinatie van informele zorg.
- In de gemeente Rheden minimaliseren we regels en drempels bij het aanvragen van een mantelzorgwoning.

4.4 Vrijwilligers

De gemeente Rheden kent vele vrijwilligers en de ChristenUnie is trots op al het werk dat zij verzetten. Vrijwilligers zijn van onschatbare waarde voor onze samenleving. Daarom wil de ChristenUnie dat de gemeente vrijwilligerswerk faciliteert en het vrijwilligers en organisaties/verenigingen niet moeilijker maakt door extra regels of beperkingen. Dit geldt voor het doen van vrijwilligerswerk naast een uitkering, maar ook voor het geven van mantelzorg naast een baan en het activeren van vluchtelingen door middel van vrijwilligerswerk.

- Vrijwilligers kunnen, indien nodig, een gratis Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) verkrijgen.
- De gemeente faciliteert de coördinatie en koppeling van vrijwilligers via bijvoorbeeld een vrijwilligersbank of –loket en draagt er zorg voor dat deze gebruiksvriendelijk is.
- De gemeente biedt de mogelijkheid van een vrijwilligersverzekering.
- De gemeente stimuleert vrijwilligersvergoedingen voor uitkeringsgerechtigden, binnen wettelijke kaders.

4.5 Iedereen telt mee en doet mee

Met het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap is een inclusieve samenleving dichterbij gekomen. Maar de ChristenUnie wil verder. Mensen met een beperking moeten op alle fronten mee kunnen doen. Om die reden wil de ChristenUnie met de inclusie-agenda werkelijke stappen zetten naar de inclusieve samenleving:

- De gemeente zorgt dat haar gebouwen en voorzieningen goed toegankelijk zijn voor alle inwoners en ook digitaal moet de gemeente bereikbaar zijn voor mensen met een beperking.
- De openbare ruimte en het openbaar vervoer wordt op zo'n manier ingericht dat mensen met een beperking zich thuis voelen in de gemeente Rheden en zich er zelfstandig kunnen redden.
- De gemeente werkt aan het ontwikkelen én uitvoeren van een lokale inclusie-agenda. De doelgroepen worden hier actief bij betrokken.
- De gemeente zorgt ervoor dat (gemeentelijke) evenementen toegankelijk zijn voor bezoekers met een beperking.
- De gemeente Rheden zoekt actief naar mogelijkheden om kinderen met een beperking te laten sporten.
- De gemeente Rheden stelt een toiletnorm op, zodat er voldoende beschikbare toiletten aanwezig zijn in drukke voetgangersgebieden en verblijfsgebieden. Om dit te bereiken stelt de gemeente ook de toiletten in gemeentelijke gebouwen open en overlegt met horeca en ondernemers.

4.6 Langer zelfstandig

Steeds meer mensen met een zorgvraag wonen langer thuis. Woningen moeten dus geschikt zijn voor ouderen en mensen met een beperking. De ChristenUnie vindt dat de gemeente Rheden daarin, samen met woningeigenaren en woningcorporaties een grote verantwoordelijkheid heeft.

Niet alleen woningen, maar ook de openbare ruimte moet toegankelijk en veilig zijn en uitnodigen tot ontmoeting en activiteiten. Juist dichtbij huis. Daarom wil de ChristenUnie het sluiten en centreren van voorzieningen zoveel mogelijk voorkomen.

- Woningeigenaren krijgen voorlichting over het levensloopbestendig maken van hun woning.
- De gemeente biedt de Blijverslening aan zodat particulieren hun woning makkelijker kunnen aanpassen.
- Er komen afspraken met woningcorporaties om woningen geschikt te maken voor bewoners die zware zorg nodig hebben.
- Er zijn voldoende aangepaste zorgwoningen, ook voor de groep jongvolwassenen met een psychiatrische achtergrond.
- De openbare ruimte moet veilig en toegankelijk zijn en ruimte bieden voor ontmoeting.
- De ChristenUnie wil ruimte willen geven aan woonzorginitiatieven waarbij inwoners elkaar ondersteunen in de verschillende levensfasen.

4.7 Ouderen

Ouderen betekenen veel voor onze samenleving. Ze hebben bijgedragen aan het functioneren van de samenleving zoals die nu is. Ouderen verdienen aandacht en steun, juist in deze tijd. Veel ouderen functioneren prima en weten lang hun weg zelfstandig of met zelf georganiseerde hulp of netwerken te vinden. Maar vaak ontstaat door lichamelijke of geestelijke klachten een verminderde mobiliteit. Eenzaamheid wordt zo een steeds groter risico. De ChristenUnie heeft hier oog voor en zet zich in om eenzaamheid te bestrijden. Om de ouderen in de positie te brengen die zij én de maatschappij verdienen, heeft de ChristenUnie met een groot aantal partners het Manifest "Waardig Ouder Worden" opgesteld, inmiddels ook versie 2.0. Dit is een Tienpuntenplan voor bruggen slaan, ontmoeting, wonen, mantelzorg, zingeving en meer. Bovenal gaat het erom toekomstige senioren te stimuleren zich voor te bereiden op de oude dag. In de afgelopen tijd is er veel aandacht geweest voor het tegengaan van eenzaamheid. Nu is het tijd om meer te doen aan preventie. Bij de 'tijdige voorbereiding op de oude dag staan drie vragen centraal: wie staan er om mij heen, hoe blijf ik (financieel) gezond en waar kan ik (blijven) wonen?

- In overleg met de wijk, diaconieën of verenigingen wordt gekeken hoe voorzieningen met een sociale functie open kunnen blijven. Bijvoorbeeld door zelfbeheer.
- Sport en bewegen voor ouderen blijft een speerpunt in het gemeentelijke sportbeleid.
- De ChristenUnie wil dat ouderen ouder dan 70 jaar standaard een bezoek krijgen vanuit het wijkteam/welzijnsorganisaties (evt. door vrijwilligers) om (verborgen) problemen, zoals eenzaamheid op te sporen.
- *Zingeving* wordt bij gesprekken met ouderen met een zorgvraag een bespreekbaar onderwerp, zo nodig maakt de gemeente hiervoor gebruik van deskundigheid van kerken of andere organisaties.
- De gemeente Rheden heeft veel senioren. De ChristenUnie vindt het van groot belang dat zij zolang mogelijk de regie over hun leven kunnen voeren. Daarom zet de ChristenUnie in op een seniorvriendelijke gemeente.
- De digitale dienstverlening, inclusief de website, van de gemeente, is seniorvriendelijk en wordt hierop nagekeken en eventueel aangepast in overleg met ervaringsdeskundigen.
- Dienstverlening en informatie moet voor iedereen toegankelijk zijn. Ook moet naast online contact ook schriftelijk en telefonisch contact mogelijk zijn.
- Samen met de bibliotheek worden cursussen aangeboden om ouderen zo nodig meer digitaalvaardig te maken.

Zie voor meer over dit onderwerp in hoofdstuk 8: Wonen en ruimte

4.8 Verslaving

Mensen zijn te waardevol om zich te verliezen in verslavingen aan alcohol, roken, drugs, seks en/of gokken. De ChristenUnie wil dat preventie in het lokale gezondheidsbeleid een belangrijke plek krijgt. Niet alleen gericht op alcohol en softdrugs maar ook gameverslaving en het gebruik van synthetische drugs. De opkomst en acceptatie van het gebruik hiervan is zorgelijk. De risico's van het gebruik van pillen als XTC en MDMA zijn groot. Voorlichting op universiteiten, scholen en bij feesten moet vooral gericht zijn op preventie en pas dan op het veilig gebruik en controle ervan. De gemeente stimuleert de inzet van zelfhulpgroepen als de AA.

Zie voor meer over dit onderwerp in hoofdstuk 2: Veiligheid

4.9 Opvangvoorzieningen

De gemeente heeft samen met de centrumgemeente Arnhem de verplichting mensen die door wat voor oorzaak dan ook geen dak boven het hoofd hebben, opvang te bieden. Opvang heeft als doel te voorzien in basisbehoeften, mensen tot rust te laten komen en vervolgens te begeleiden naar noodzakelijke hulp en uiteindelijk weer naar zelfstandigheid.

- Er is voldoende en adequate opvang voor dak- en thuislozen. Niemand in de gemeente Rheden slaapt buiten zijn/haar wil op straat.
- Opvang is zo kort en zo sober mogelijk; cliënten worden gestimuleerd via een hulptraject stappen te zetten om het eigen leven weer op te pakken.
- De ChristenUnie is voorstander van het concept Housing First voor dakloze mensen met meerdere problemen. Het toewijzen van een woning is de start van een traject richting zelfstandig wonen.
- De ChristenUnie wil geen jongeren en gezinnen in de reguliere daklozenopvang.
- De gemeente heeft aandacht voor (eventueel tijdelijke) woonvormen voor mensen met een acute woonbehoefte, bijvoorbeeld door scheiding of schulden.

4.10 Zorg voor vluchtelingen

De gemeente Rheden heeft een verantwoordelijkheid als het gaat om goede opvang van vluchtelingen. Mensen die huis en haard hebben verlaten, moeten een veilig onderkomen krijgen. We zijn ons ervan bewust dat het draagvlak hiervoor soms kwetsbaar is. Toch vindt de ChristenUnie de manier waarop we in de gemeente Rheden met vluchtelingen omgaan, een vraagstuk van de hele samenleving. Integratie is geen keuze maar een morele verplichting. Daarom willen we dat nieuwkomers zo snel mogelijk opgenomen worden in onze samenleving. Dat begint met de taal leren, maar ook dat gaat sneller en beter als nieuwkomers actief deelnemen aan de maatschappij. De ChristenUnie pleit allereerst voor gespreide, kleinschalige opvang van vluchtelingen. Alleenstaande minderjarige vreemdelingen (AMV's) verdienen bijzondere aandacht. Veel van hen raken in de problemen en maken een opleiding niet af.

De gemeente moet de taakstelling voor huisvesting van statushouders halen, maar bewaakt ook dat dit niet tot verdringing op de huizenmarkt leidt. Dit kan door (tijdelijk) extra huisvesting te realiseren, en door het verbouwen van bijvoorbeeld kantoorpanden tot woningen. Gemeenten dienen hier zo nodig actief het gesprek over aan te gaan met het provinciebestuur. 'Asielzoekerwijken' of 'vluchtelingenflats' zijn absoluut onwenselijk, daarom is spreiding belangrijk.

Nieuwkomers moeten deel kunnen nemen aan (vrijwilligerswerk) en participeren in verenigingen. Mogelijkheden om actief kennis te maken met en deel te nemen aan de maatschappij helpen nieuwkomers bij hun integratie. Initiatieven vanuit de samenleving die hiervoor georganiseerd worden, verdienen aanmoediging en ondersteuning. Belangrijk is tegelijk dat nieuwkomers leren dat de Nederlandse normen en waarden in de gemeente Rheden leidend zijn.

De ChristenUnie vindt dat iedereen recht heeft op onderdak. Dat geldt ook voor uitgeprocedeerde asielzoekers en staatlozen. Zolang de buiten schuldregeling onvoldoende werkt of landen van herkomst onvoldoende meewerken aan terugkeer, mogen uitgeprocedeerden daar niet de dupe van zijn. De gemeente Rheden moet tenminste minimale opvang (bed, bad en brood) bieden, ook wanneer daar geen landelijke regeling voor is.

- De gemeente neemt haar verantwoordelijkheid voor het, verspreid over de wijken, huisvesten van statushouders.
- Activiteiten vanuit de samenleving, zoals maatjes-/buddyprojecten die taal, inburgering en participatie van nieuwkomers bevorderen worden omarmd. De gemeente Rheden steunt (financieel) maatjesprojecten, omdat die bijdragen aan de kennismaking met onze waarden, cultuur en taal.
- Voor AMV's wordt er in overleg met het COA en het lokale onderwijs een voorschoolprogramma op de opvanglocatie gestart.
- De gemeente schakelt het bedrijfsleven in en daagt hen uit statushouders in dienst te nemen.
- In de gemeente Rheden zorgen we voor tenminste bed, bad en brood (en begeleiding) voor uitgeprocedeerde asielzoekers zolang ze (nog) in Nederland zijn.
- Het gemeentebestuur maakt, in samenspraak met alle stakeholders (COA, IND, Vluchtelingenwerk, maatschappelijke organisaties, scholen, geloofsgemeenschappen en bedrijfsleven), een lokaal beleidsplan voor snelle en efficiënte integratie van nieuwkomers.

Hoofdstuk 5 Gezin, jeugd en onderwijs

Waar staat de ChristenUnie voor?

Kinderen en jongeren hebben de toekomst. De gemeente Rheden moet daarom inzetten op veilige gezinnen, veilige scholen en veilige buurten. De ChristenUnie wil dat kinderen zo dicht mogelijk bij huis onderwijs en zorg kunnen krijgen, óók zij die extra ondersteuning nodig hebben. In de gemeente Rheden is er onderwijs en ondersteuning die past bij de cultuur, identiteit en achtergrond van het gezin.

5.1 Ondersteuning van kinderen en jongeren

Investeren in gezinnen

Stabiele, sterke en liefdevolle gezinnen vormen de veilige basis voor gelukkige kinderen die zich goed ontwikkelen. De ChristenUnie wil dat stellen met kinderen handvatten aangereikt krijgen om te kunnen bouwen aan hun relatie en aan het ouderschap. Zo moet de geboortezorg niet alleen gericht zijn op de lichamelijke voorbereiding op de komst van een kindje, maar ook op de mentale voorbereiding. Onderzoek laat zien dat voorlichting en begeleiding positief werken tegen stress in de relatie. Een kind is het beste af als de ouders het samen goed hebben, daarom wil de ChristenUnie dat de gemeente Rheden ouders ondersteunt door ouderschaps cursussen via consultatiebureaus aan te bieden. De eerste 1000 dagen (vanaf preconceptie tot 2 jaar) van een kind zijn essentieel in diens kansen op een stabiele ontwikkeling. De ChristenUnie wil in de gemeente Rheden de hele zorgketen, die betrokken is bij deze periode, betrekken om kinderen een optimale start te geven.

In de huidige cultuur zijn de verwachtingen van relaties hoog en tegelijkertijd is trouw in relaties niet vanzelfsprekend. De afgelopen decennia is het aantal echtscheidingen en verbroken relaties fors toegenomen. Voor kinderen is de echtscheiding van hun ouders vaak bijzonder ingrijpend. Steeds meer raken we hiervan doordrongen, zeker als we de verhalen horen over pijnlijke vechtscheidingen. Inzet op ondersteuning en preventie bij relatieproblemen is nodig omdat daarmee kinderen in hun kwetsbare positie worden beschermd en veel relatieleed voor ouders wordt voorkomen. De ChristenUnie pleit voor meer aandacht in de prenatale voorlichting voor psychosociale aspecten en veranderingen in de relatie als gevolg van het vader- en moederschap.

- Met professionals uit het veld ontwikkelt de gemeente preventief (v)echtscheidingsbeleid, allereerst gericht op het laagdrempelig en vrijwillig versterken van relaties van alle ouders in de gemeente Rheden, maar daarnaast ook op tijdige hulp als een scheiding onvermijdelijk is;
- Ouderschaps cursussen en informatie over relatieondersteuning moeten laagdrempelig en op tijd beschikbaar zijn;
- De ChristenUnie is voorstander van initiatieven waarin ouders andere ouders ondersteunen, bijvoorbeeld via buurtgezinnen, Home-Start en de Family Factory.

Effectieve ondersteuning

Door in 2015 de jeugdzorg te decentraliseren heeft het Rijk het vertrouwen uitgesproken in gemeenten dat zij samen met de jeugdzorgaanbieders de jeugdhulp kunnen organiseren. We zijn een eind op weg, maar om de transformatie echt te laten slagen zal er verder ingezet moeten worden op voldoende middelen van het Rijk voor deze taak en ook op een integrale blik op de achtergrond van de problemen van kinderen en jongeren die zich melden bij de jeugdhulp.

We zien een maatschappelijke ontwikkeling waarbij ouders steeds vaker een beroep doen op jeugdhulp. De ChristenUnie vindt het belangrijk dat problemen bespreekbaar zijn. Daarbij kijkt de gemeente samen met de ouders in hoeverre dit in het netwerk opgevangen kan worden, of dat professionele hulp nodig is.

De ChristenUnie pleit verder voor preventie en vroegsignalering, want jongeren en hun ouders zijn erbij gebaat als op het juiste moment de juiste zorg beschikbaar is. Zo licht of zo zwaar als nodig is. Hiervoor is het nodig dat de zorgvrager, het gezin, samen met de omgeving en professionals één plan maakt.

De ChristenUnie wil in de gemeente Rheden de volgende drie belangrijkste punten aanpakken, zodat de kosten in de jeugdzorg beheerst kunnen worden, maar vooral jongeren de hulp krijgen die zij nodig hebben.

- De scholen in de gemeente Rheden moeten in staat gesteld worden hun pedagogisch klimaat zo vorm te geven dat kinderen en jongeren niet uitvallen. Daar waar dat toch dreigt is het nodig dat er een goede link is tussen jeugd scholen, jeugdzorg en gemeente.
- Praktijkondersteuner huisarts: We zetten een professional in om jeugdigen met lichte psychosociale problematiek ondersteuning te geven.
- Afbouw residentiële jeugdzorg: Kinderen hebben fundamenteel recht om op te groeien in een gezin. Soms kan dat niet, dan zoeken we een pleeggezin, zo nodig bieden we maatwerk of kijken we of een gezinshuis een oplossing is.

In het hulpverleningstraject willen we de eigen kracht en de netwerken van gezinnen inzetten en versterken. Jeugdzorg moet beschikbaar zijn voor alle kinderen en ouders die ondersteuning nodig hebben. Het spreekt voor zich dat het Rijk daarvoor voldoende adequate middelen beschikbaar stelt!

Om snel hulp te kunnen aanbieden is het belangrijk om de zorg dichtbij plekken te organiseren waar kinderen verblijven. Dit kan door het onderwijs samen met jeugdzorg arrangementen te laten ontwikkelen of de jeugdzorg op scholen spreekuren te geven. Regionale samenwerking is hierbij van belang. Vanwege leerplicht is het schoolgebouw en/of het onderwijs vindplaats (en handelingsplaats) van ondersteuning. De ChristenUnie pleit ervoor expertise in de kinderopvang of school te halen. Dit om in te zetten op vroegsignalering en te voorkomen dat op termijn doorstroming naar duurdere en zwaardere vormen van zorg nodig is. Tegelijkertijd ondersteunt het de leerkracht die met zijn of haar zorgen over een kind, samen met de ouders, terecht kan bij een professional, die de zorg overneemt. Ook willen wij passend onderwijs en jeugdzorg zoveel mogelijk ontschotten.

- De ChristenUnie wil extra investeren in pleeggezinnen, gezinshuizen en steungezinnen.
- Ouders/gezinnen worden actief gewezen op de mogelijkheid om via een PGB identiteitsgebonden of specialistische zorg in te kunnen kopen als de gemeente deze zorg zelf niet heeft ingekocht.
- De gemeente zorgt, samen met de zorgpartners, voor continuïteit van zorg en ondersteuning als jongeren in de jeugdzorg 18 jaar worden.
- Multi-probleemgezinnen zijn gebaat bij een integrale aanpak waarin betrokken hulpverleningsinstanties nauw samenwerken en daarbij is de aanpak van één gezin, één plan, één coördinator belangrijk.
- Inkoop van jeugdhulp gebeurt niet alleen op prijs, maar vooral op kwaliteit;
- Voordat het wetsvoorstel voor het vereenvoudigen van de keten rond jeugdbescherming door de Tweede Kamer is goedgekeurd, is het van belang dat er op regionaal niveau door de Jeugdbescherming, het lokale team, Veilig Thuis en de Raad voor de Kinderbescherming nauw wordt samengewerkt om dubbel werk en tijdverlies te voorkomen.
- Jongeren die mantelzorger zijn, worden optimaal ondersteund vanuit de Wmo, zodat zij gewoon naar school kunnen gaan en vrije tijd hebben;

- Voor zwerfjongeren is er opvang en begeleiding en zogenaamde spookjongeren worden opgespoord.
- De gemeente Rheden biedt tienermoeders ondersteuning, zorg en begeleiding. Als het mogelijk is in de buurt van hun netwerk.
- De gemeente ondersteunt de werving van pleegouders en zorgt voor voldoende deskundige ondersteuning, zodat kinderen, als dat wenselijk is opgevangen kunnen worden in hun eigen omgeving en pleegouders het volhouden.
- De ChristenUnie pleit voor voorlichting over digiveiligheid op scholen en aan ouders, zodat kinderen bewust en veilig leren omgaan met internet en sociale media;
- Wij willen aandacht voor de psychische gezondheid bij kinderen en ouders, extra inzet op het voorkomen van depressies en suicide onder jongeren;

5.2 Onderwijs

Voor kinderen en jongeren is het onderwijs een belangrijke plek. Het is een plek waar ze zich cognitief en sociaal ontwikkelen en waar ze andere kinderen en jongeren ontmoeten. Kernbegrippen voor goed onderwijs zijn keuzevrijheid, vertrouwen, verantwoordelijkheid en professionaliteit. Dit goede onderwijs willen we als lokale ChristenUnie ondersteunen waar dat binnen onze mogelijkheden ligt.

De ChristenUnie is voor de vrijheid van onderwijs. En alle onderwijs is bijzonder. Dit houdt in dat ouders, vanuit hun verantwoordelijkheid voor de opvoeding van hun kinderen, kunnen kiezen voor een school die aansluit bij de eigen waarden, identiteit en idealen en dat de gemeente de diversiteit van scholen op levensbeschouwelijke en pedagogische gronden respecteert. Ouders behouden in de gemeente Rheden de vrijheid van schoolkeuze.

De scholen in de gemeente Rheden zijn niet van de gemeente, maar van de samenleving. De gemeente en het onderwijs delen wel de maatschappelijke opdracht om kinderen en jongeren zich optimaal te laten ontwikkelen. In de gemeente Rheden biedt het onderwijs gelijke kansen voor alle leerlingen, onafhankelijk van de wijk waarin een school staat of van de financiële situatie van ouders. De schoolbesturen zijn verantwoordelijk voor de kwaliteit van het onderwijs. Zij geven uitvoering aan het bieden van inclusief onderwijs aan alle kinderen. Het is daarbij belangrijk dat het onderwijs, preventie en jeugdhulp goed op elkaar afgestemd zijn en dat gezamenlijk datgene georganiseerd wordt wat voor leerlingen nodig is om zich optimaal te kunnen ontwikkelen.

- Voor het versterken van preventie en vroegsignalering werkt de gemeente zoveel mogelijk samen met professionals in het onderwijs en in de vroeg- en voorschoolse voorzieningen.

Kleine scholen zijn vaak scholen die sterk geworteld zijn in hun omgeving. De ChristenUnie heeft zich zowel landelijk als op lokaal niveau ingezet voor kleine scholen. Dat blijft de ChristenUnie in de komende tijd doen.

Er is een sterke tendens in de samenleving om kinderen eerder te laten beginnen met leren. De ChristenUnie vindt dat dit een keuze is van ouders zelf. In het geval er sprake is van (taal)achterstanden wijzen consultatiebureaus ouders actief op de mogelijkheden van Vroeg- en voorschoolse voorzieningen.

- Het is belangrijk dat ouders van deze mogelijkheden gebruik maken en dat, als zij daar de middelen niet voor hebben, deelname door de gemeente wordt bekostigd.

Helaas ontstaan er regelmatig problemen bij de overgang van kinderen en jongeren van de ene naar de andere vorm van onderwijs. Om die reden stimuleert de gemeente, met oog en waardering voor de eigenheid en identiteit van scholen, samenwerking tussen voor- en voorschoolse voorzieningen en het onderwijs, maar ook de samenwerking tussen het primair onderwijs en het voortgezet

onderwijs en het onderwijs dat daarop volgt. De ChristenUnie stimuleert een warme overdracht (van leerlingen van het PO naar het VO; niet van dossiers of nummers), zeker waar het gaat om kwetsbare jongeren.

De ChristenUnie vindt het belangrijk dat onderwijs, overheid en arbeidsmarkt in de gemeente Rheden meer gaan samenwerken. Dat kan door actief de samenwerking te zoeken, bijvoorbeeld door aan te haken bij groepen die dit al doen, zoals ondernemersverenigingen, een lokaal netwerk, maar bijvoorbeeld ook door in haar aanbesteding te stimuleren dat ondernemers en bedrijven stageplekken beschikbaar stellen.

Kinderen en jongeren moeten naar school. De gemeente zet daarom maximaal in op het voorkomen van schooluitval in samenwerking met de schoolbesturen en de jeugdzorg.

- De ChristenUnie wil dat de gemeente Rheden binnen de arbeidsmarktregio inzet op een goede aansluiting van het onderwijs, overheid en het bedrijfsleven en hierbij vooral aandacht heeft voor arbeidsmarktrelevante vmbo- en mbo-opleidingen.
- De ChristenUnie vindt dat de gemeente Rheden stageplaatsen beschikbaar moet stellen voor de jongeren uit de eigen gemeente en zo het goede voorbeeld geeft. We vragen vooral aandacht voor stages van (v)mbo-leerlingen.
- In de gemeente Rheden krijgen kwetsbare jongeren uit het speciaal onderwijs de juiste begeleiding naar een waardevolle plek in onze samenleving. De ChristenUnie wil adequate ondersteuning voor leerlingen die uit dreigen te vallen.
- De gemeente stimuleert dat er op iedere basisschool binnen een klas of groep, leerlingen met een complexe ondersteuningsvraag onderwijs kunnen volgen. Daarbij dient ook oog te zijn voor hoogbegaafdheid. Onder deze groep is veel sprake van onderprestatie en uitval.
- Er komt extra begeleiding vanuit het wijkteam in samenwerking met het onderwijs voor overbelaste jongeren die door een complexe thuissituatie niet of weinig naar school gaan.
- De ChristenUnie wil dat de gemeente haar verantwoordelijkheid neemt voor haar deel t.a.v. de onderwijshuisvesting, waarbij ontwikkeling en vernieuwing van onderwijs wordt gestimuleerd, er aandacht is voor duurzaamheid en een goed binnenklimaat.
- De gemeente Rheden versterkt waar mogelijk de samenwerking met de Samenwerkingsverbanden Passend Onderwijs PO en VO.
- De ChristenUnie ziet voor de gemeente een stimulerende rol, en waar nodig faciliterend, om projecten te ondersteunen op het vlak van
  - Het bevorderen van leesvaardigheid, bijvoorbeeld door ondersteuning van leesclubs en taal- en leesstimuleringsprogramma's.
  - Het voorkomen van pesten.
  - Het versterken van gelijke kansen voor iedereen, mede gezien de impact van de corona-crisis

Het is belangrijk dat ouders van deze mogelijkheden gebruik maken en dat, als zij daar de middelen niet voor hebben, deelname door de gemeente wordt bekostigd.

- De ChristenUnie vindt het belangrijk de lokale middelen, die voor jeugdzorg en onderwijs bestemd zijn, zo beschikbaar te stellen dat de scholen er die investeringen mee kunnen doen die de ontwikkeling van de leerlingen optimaal ten goede komen (meedenkende en faciliterende gemeente).

Hoofdstuk 6 Economie

6.1 Duurzame werkgelegenheid

De ChristenUnie staat voor een economie die er is voor mensen in plaats van andersom. Een goede markt komt tot haar recht als arbeid en kapitaal geen tegengestelde krachten zijn en als ondernemers, werkgevers en werknemers van elkaars talenten profiteren.

Bedrijven en ondernemers in de gemeente Rheden zijn onmisbaar. Ze zijn van grote waarde voor onze economie en leefbaarheid. Ze creëren werk en zorgen voor innovaties.

Een sterke lokale en regionale economie is een randvoorwaarde en een middel om andere doelen te realiseren. De economie draait niet alleen om groei en consumeren, maar ook om de kwaliteit van leven.

Een economie is volgens de ChristenUnie pas gezond als iedereen een kans krijgt en verantwoordelijkheid neemt, als werken en vrije tijd in balans zijn, als groei groen is en grenzen kent. De coronacrisis heeft laten zien hoe sterk bedrijven ook afhankelijk zijn van een goed functionerende overheid. Aan de andere kant mogen we van ondernemers en bedrijven vragen om ook dienstbaar te zijn aan de lokale samenleving.

De lokale overheid speelt, samen met kennisinstellingen, het bedrijfsleven en andere overheden, een belangrijke rol in de versterking van de regionale arbeidsmarkt en de (regionale) circulaire economie. Het MKB is onmisbaar voor werkgelegenheid, de lokale economie, voor ontwikkelingen van producten en voor de leefbaarheid. De ChristenUnie komt op voor ondernemers.

- De gemeente Rheden stelt zich op als partner voor ondernemers.
- De gemeente moet goede voorwaarden scheppen, en lokaal en regionaal en (maatschappelijk) verantwoord ondernemerschap stimuleren.
- De gemeente bevordert de ontwikkeling van sociale ondernemingen.
- Gemeentelijke inkoop doen we in de gemeente Rheden zoveel mogelijk lokaal of regionaal (MKB-vriendelijk aanbesteden). We zijn ons ervan bewust dat wet- en regelgeving de mogelijkheden hiertoe beperken.
- Bevorderen van innovatie in het MKB. Toekomstbestendige (familie) bedrijven moeten voortdurend doorontwikkelen. De gemeente ondersteunt daarin, bijvoorbeeld via (het stimuleren van onderlinge) kennisdeling/kenniskringen.
- Ondersteuning van starters en doorgroeiers. Succesvolle ondernemingen zijn allemaal ooit klein begonnen. Het is belangrijk dat de lokale overheid starters op de arbeidsmarkt ondersteunt met goede werkplekken, waar afstemming, kruisbestuiving en ondersteuning kan plaatsvinden. binnen de kaders van de
- Binnen de kaders van de aanbestedingswet/Proportionaliteitsgids gemeentelijk werk te gunnen aan startende ondernemers.
- De ChristenUnie in de gemeente Rheden wil dat de lokale overheid investeert in goede infrastructuur en betere bereikbaarheid. Ook digitaal.
- De gemeente speelt een actieve rol in de Groene Metropoolregio en in samenhang daarmee in The Economic Board, de samenwerking tussen overheid, kennisinstellingen en bedrijfsleven in de regio Arnhem-Nijmegen.
- De gemeente Rheden zet zich in voor goede samenwerking tussen de gemeente en de provincie en de Groene Metropoolregio als het gaat om het aantrekken van werkgelegenheid.
- Bij alle aanbestedingen wordt bezien of en hoe social return, maar ook natuurinclusiviteit, ingevuld kan worden.

- De gemeente kan overwegen ook een eigen pool van mensen die ze zelf in dienst neemt en eisen dat daaruit mensen tijdelijk bij een bedrijf aan het werk kunnen als Social Return. Dat biedt voor de doelgroep meer zekerheid en stabiliteit.
- Voor ondernemers moet er één (digitaal) loket zijn waar men met alle (aan)vragen terecht kan. Dit loket sluit aan bij het provinciale loket.
- Bij de herinrichting of renovatie van de openbare ruimte betreft de gemeente ondernemers bij de planning en de werkzaamheden om draagvlak te creëren en de overlast te beperken.

ZZP-ers

Veel mensen werken tegenwoordig zonder in loondienst te zijn, bijvoorbeeld als zelfstandige zonder personeel (ZZP-er). Soms verdienen zij minder dan nodig is om in hun levensonderhoud te kunnen voorzien. De gemeente moet wat de ChristenUnie betreft actief gebruik te maken van de wettelijke mogelijkheden om hen zo nodig te ondersteunen.

Het voeren van een bedrijf aan huis moet een kleine zelfstandige niet onnodig moeilijk worden gemaakt. Een voorbeeld daarvan is dat de maximaal toegestane oppervlakte voor bedrijfsruimte aan huis in Rheden 50 m² is. Voor sommige ZZP-ers is dat niet genoeg. Er zijn gemeenten die 100 m² hanteren. Veel zzp's zijn afkomstig uit weggesaneerde vaste banen en dat heeft geleid tot bestaansonzekerheid, bijvoorbeeld bij het verkrijgen van een hypotheek. De gemeente zal bij inhuur van zzp's voor (semi)structurele taken overgaan tot aanbieden van vaste contracten. Bij structurele taken is er immers geen financieel voordeel meer.

- ZZP-ers in de gemeente Rheden worden begeleid en praktisch ondersteund, bijvoorbeeld door de beschikbaarheid van goed en snel internet voor de hele gemeente te bevorderen, één gemeentelijk aanspreekpunt voor ondernemers te creëren en flex-plekken in publieke ruimten open te stellen voor start-ups.
- ZZP-ers worden gewezen op regelingen van minimabeleid, die ook voor hen van toepassing zijn.

Duurzame bedrijven en duurzame bedrijventerreinen

De bedrijventerreinen in de gemeente Rheden zijn een visitekaartje van de gemeente. Het zijn de plaatsen waar geld verdiend wordt, ondernemers elkaar ontmoeten en banen worden gecreëerd, maar ook plaatsen waar inwoners de hele dag verblijven om te werken.

- In overleg met het bedrijfsleven gaan we leegstand voorkomen. In de gemeente Rheden zetten we op tijd in op herstructurering van bedrijventerreinen om tegemoet te komen aan veranderende behoeftes van bedrijven aan ruimte. Leegstand trekt criminaliteit aan.
- De gemeente Rheden stimuleert goede onderlinge samenwerking tussen ondernemers met (vrijwillig of verplicht) parkmanagement.
- Een ondernemersfonds of een BIZ (bedrijven investeringen zone) kan ondernemers helpen om gezamenlijk bij te dragen aan een beter ondernemersklimaat.
- Zorg voor goede bereikbaarheid per OV en fiets.
- Maak bedrijventerreinen aantrekkelijker door groene ruimtes toe te voegen zodat er gesport en gewandeld kan worden in de pauzes en avonden. Door aanwezigheid van 'extra ogen' bevordert dit ook de veiligheid.
- De ChristenUnie wil dat de gemeente samen met de ondernemers inzet op energiebesparing bij bedrijven en opwekking van duurzame energie. Maak samen duidelijke doelen voor energiebesparing.

- Bij nieuwe bedrijfsterrein dient verplicht gebruik gemaakt te worden van groene daken, zonnepanelen of een combinatie daarvan.
- Stimuleer de circulaire economie door kenniskringen die zich richten op het besparen van grondstoffen, energie en/of het gebruik maken van elkaars warmte of energie.
- De ChristenUnie is tegen 'verdozing' van het buitengebied. We verzetten ons tegen de bouw van distributiecentra in ons groene gebied. Door het in het bestemmingsplan mogelijk maken van maximale goothoogte en vrije diepten, kan wel volume worden ontwikkeld zonder de horizon aan te tasten.

6.2 Werken en rusten

De ChristenUnie hecht grote waarde aan een goede balans tussen werken, zorgen en rusten. De ontwikkeling naar een 24-uurs economie lijkt niet te stoppen. Tegelijkertijd zien we mensen op zoek naar meer rust en onthaasting. De coronacrisis heeft die behoefte onderstreept. Onze samenleving en economie gedijen als er rustmomenten zijn. Vanuit onze christelijke levensovertuiging genieten wij van de zondag als collectief rustmoment. God geeft ons niet voor niets zes dagen om te werken, en een zevende dag om te genieten van rust, kerkdiensten, verstillingsmomenten en van gezin en familie. We zien dat door de verruiming van openingstijden op zondag veel kleine zelfstandigen het extra moeilijk hebben gekregen en soms zelfs door eigenaren van winkelcentra worden gedwongen hun winkel op zondag open te stellen.

- Winkeliers mogen niet gedwongen worden om hun winkel op zondag te openen. De gemeente moet dit garanderen en bewaken.
- De ChristenUnie is niet voor verruiming van de zondagsopenstelling van winkels.

6.3 Recreatie en toerisme

Ontspannen dichtbij huis. De coronacrisis heeft geleerd dat we hierin nog meer moeten investeren. Samen met een groot aantal betrokkenen maakt de gemeente het Masterplan Veluwezoom. Het prachtige landschap van de gemeente Rheden trekt vele bezoekers. De natuurgebieden zijn erg aantrekkelijk om te recreëren. Dit gebeurt vooral door inwoners van de gemeente en de regio. Vooral rondom de Posbank heeft de toenemende recreatieve druk invloed op de natuur, de beleving daarvan, de leefbaarheid en de veiligheid. Er is discussie over de beperking van de toegankelijkheid van het gebied voor gemotoriseerd verkeer. De ChristenUnie gunt iedereen, ook hen die slecht ter been zijn, de beleving van het prachtige heidegebied rond de Posbank, maar het gemotoriseerd verkeer moet hier beperkt worden. Uiteindelijk moeten we de recreatie beter verspreiden over de hele Veluwezoom en het verkeer minder belastend maken voor mens en natuur. De zonering van de recreatie is erop gericht de kwetsbare natuur te ontzien. De drukte wordt afgestemd op de draagkracht van de natuur.

- Naast de ontsluiting van onze toeristische trekpleisters gaan we inzetten op een optimale inrichting van fiets- en wandelverbindingen, voor zowel recreatie als het woon-werkverkeer.
- Gebiedspromotie van de hele Veluwezoom als gebied, samen met inwoners en lokale ondernemers met als doel de bezoekers langer in het gebied te houden. Hierdoor kunnen zij het gebied meer beleven, nemen de vervoersbewegingen relatief af en de neemt de werkgelegenheid toe.

6.4 Bloeiende dorpscentra

De detailhandel verandert van aard en structuur. Hierop moeten we de komende periode inspelen. De ChristenUnie let hierbij op de leefbaarheid van de kernen en op sociale veiligheid in en rond winkelgebieden.

- Om de winkelgebieden in de gemeente Rheden meer te concentreren, en de leefbaarheid van de dorpscentra te bevorderen, gaan we winkelbestemmingen zo nodig wijzigen in woonbestemmingen.
- Door een (gezamenlijke) aanpak van winkelcriminaliteit en een goed winkellocatiebeleid wordt de positie van (kleine) winkeliers verbeterd.
- De ChristenUnie zet zich in voor optimaal onderhoud en de uitstraling van de openbare ruimte in de dorpscentra. Toegankelijkheid voor mensen met een beperking is een belangrijk punt van aandacht hierbij.
- In onze dorpen zetten we in op het behoud van functies. Kleine winkelcentra zijn erg belangrijk voor de leefbaarheid en sociale contacten. We gaan hier creatief mee om, bijvoorbeeld door het combineren van functies.

6.5 Waardering van voedsel

Het is belangrijk om te weten waar ons eten vandaan komt. Daarbij is een betere verbinding tussen stad en platteland van belang. Ook de lokale overheid kan een andere eetcultuur bevorderen door bij te dragen aan meer lokale, biologische en gezondere producten en voedselketens.

- Regionale voedselmarkten. We stimuleren het oprichten van regionale voedselmarkten, met gebiedscoöperaties die het voedsel rechtstreeks van boeren naar inwoners brengen.
- In dat verband ondersteunen we het initiatief van de Lokaal Rheden Cadeaukaart.
- Verbinding tussen school, voedsel en natuur. Elke basisschoolklas krijgt de gelegenheid om een boerderij te bezoeken, een schooltuin aan te leggen of een excursie naar een natuurgebied te maken. Zo kunnen leren kinderen wat gezond voedsel is, hoe dat duurzaam kan worden geproduceerd en wat voor impact voedsel heeft. Bovendien kan dit behulpzaam zijn bij het onderwijs over duurzaamheid en klimaatverandering in het algemeen en specifieke onderwerpen als vegetarisme en recycling.
- De komende periode wil de ChristenUnie dat de gemeente samen met boeren, voedselproducenten en de (super)markt gaat inzetten op het promoten van het eten van lokale producten.
- Faciliteer de mogelijkheid voor lokale voedselproducenten om hun producten te verkopen op de (week)markten in de gemeente Rheden.
- Voedselverspilling gaan we tegen.
- De gemeentelijke organisatie geeft zelf het goede voorbeeld bij de inkoop van horeca en levensmiddelen: 100% duurzaam en zo lokaal mogelijk.
- Stimuleer 'voedseljutten' door het planten van bomen en struiken met eetbare vruchten in het openbaar groen.

6.6 Gezonde agrarische sector

Voedsel is een geschenk van God aan mensen. Boeren en tuinders werken aan goed en gezond voedsel en hebben een nauwe verbondenheid met de schepping. De ChristenUnie is trots op onze agrarische sector en heeft hart voor boeren en tuinders. Een toekomstbestendige agrarische sector heeft een gezonde economische basis, is innovatief, gaat zorgvuldig om met bodem, grondstoffen en energie en produceert in balans met dier en leefomgeving.

- Bij het opstellen van een visie op het buitengebied wil de ChristenUnie inzetten op een toekomstbestendige agrarische sector. Kernwoorden: Kringlooplandbouw, lokale voedselketens en de boer als medebeheerder van de openbare ruimte.

- Landbouwondernemingen krijgen de ruimte voor een moderne bedrijfsvoering door investeringen mogelijk te maken, voor zover deze een bijdrage levert aan duurzaamheid, dierenwelzijn, energiebesparing, milieu en landschap.
- De gemeente Rheden heeft beleid op het gebied dierenwelzijn, werkt het landelijk beleid uit.

Hoofdstuk 7 Meedoen op de arbeidsmarkt

Waar staat de ChristenUnie voor?

Het hebben van werk is belangrijk. Ons werk is de plek waar talent en verantwoordelijkheid tot hun recht komen en contacten aangaan met anderen. Helaas telt de gemeente Rheden ongeveer 1700 werkzoekenden (inclusief bijstandsgerechtigden).

Veel mensen hebben de afgelopen periode een beroep moeten doen op de steunmaatregelen van het rijk. Mensen met een eigen zaak of ZZP-ers. Het is belangrijk dat zij hun beroep weer op kunnen pakken en uit hun bedrijf weer een inkomen kunnen halen.

In onze gemeente maken 1450 mensen gebruik van de bijstand of gerelateerde uitkering (1e kwartaal 2021). Het is goed dat we veel regelingen hebben om deel blijven nemen aan de samenleving, en om een fatsoenlijk inkomen te hebben. Er zijn daarnaast te veel mensen die ondanks een baan dichtbij of onder de armoedegrens leven. Ook het langdurig gebruik maken van regelingen maakt dat mensen steeds verder wegzakken in structurele armoede. Dit willen we niet laten gebeuren.

We leven in één van de rijkste landen ter wereld maar ook in Nederland is armoede en lukt het niet iedereen het hoofd boven water te houden. De ChristenUnie vindt dat niemand in de gemeente Rheden aan zijn of haar lot mag worden overgelaten.

Dit vraagt om een goede manier van omgaan met de sociale zekerheid en om het scheppen van randvoorwaarden waarbinnen mensen zelf aan perspectief kunnen werken.

- De ChristenUnie in de gemeente Rheden zet zich in voor een bijstandsbeleid vanuit vertrouwen en de menselijke maat waar mensen een fatsoenlijk inkomen hebben en zelf regie houden over hun leven.
- De ChristenUnie zet zich in voor positief bijstandsbeleid waarin mensen niet gezien worden als een kostenpost, maar ondersteund worden om een bijdrage te leveren aan de buurt en gemeente waar ze wonen. De gemeente is daarin een betrouwbare partner die met vertrouwen in mensen, uitgaat van mogelijkheden van inwoners en daarin niet de regels leidend laat zijn. Dit kan door bijvoorbeeld te werken met sociale coöperaties, regelluwe zones en vormen van regelarme bijstand.
- De ChristenUnie wil dat de gemeente ruimhartiger beleid vaststelt voor giften en eigen middelen dan het minimum dat de wet aangeeft.
- Solidariteit komt van twee kanten. Dit betekent dat er rechten zijn maar ook plichten. De gemeente staat daarin dicht bij haar inwoners en helpt bij het herstellen van een fout. We bestempelen mensen niet zomaar als fraudeur. Wanneer mensen bewust misbruik maken van regelingen, fraude plegen of niet willen werken, stellen we duidelijk een grens en passen we sancties toe.
- In de gemeente Rheden zijn we alert op arbeidsdiscriminatie op welke grond dan ook. De gemeente zelf moet ook oog hebben voor ongelijkheid in eigen beleid.

7.1 Aan het werk

De arbeidsmarkt is constant aan het veranderen. Naast vaste contracten bij bedrijven, beginnen steeds meer mensen voor zichzelf als ZZP-er.

Binnen de zorg, logistiek, en de bouw volgen de technologische ontwikkelingen elkaar snel op. Nieuwe beroepen komen op en mensen die al lang in een bedrijf werken, zullen vaker moeten worden bij- of omschoold. Voor de een is dat vanzelfsprekend, voor de andere persoon is dat lastig. Jongeren zijn daarin extra kwetsbaar.

- De gemeente stimuleert het bedrijfsleven om zich samen met het (beroeps)onderwijs actief in te zetten voor een goede aansluiting tussen het onderwijs en de arbeidsmarkt op zowel de korte en middellange termijn.
- De gemeente Rheden stimuleert vestigingsbeleid voor bedrijven waarvan de werkgelegenheid aansluit bij de plaatselijke behoefte/scholing.
- De gemeente bevordert instrumenten voor om- en bijscholing die de overstap naar tekortberoepen ondersteunen.
- Ook mensen die langdurig in de bijstand zitten worden actief benaderd en ondersteund en indien dat voor hen mogelijk is, gestimuleerd naar werk.

De ChristenUnie ziet graag dat overheid, onderwijs en ondernemers samen optrekken om mensen aangehaakt te houden in deze ontwikkelingen. Er zijn positieve resultaten van mentorprojecten, JobHulpMaatjes, meester-gezel-constructies en coachingtrajecten, waarbij vrijwilligers werkzoekenden ondersteunen of waarbij ondernemers als een mentor startende ZZP-ers op weg helpen.

Voor mensen met een beperking moet het vanzelfsprekend zijn dat ook zij de mogelijkheid krijgen om hun talenten in te zetten, of dat nou betaald, of via vrijwilligerswerk is. De gemeente geeft hier zelf het goede voorbeeld in, en maakt bedrijven enthousiast hiervoor, ook door ze te ontzorgen. Mensen met een beperking verdienen aandacht en begeleiding op de werkvloer door een coach of een collega die kennis heeft van de problemen die zij dagelijks ervaren. Dit zorgt voor meer begrip van collega's en meer werkplezier bij de werknemer. Het is belangrijk dat UWV en gemeenten deze ondersteuning inkopen/aanbieden. Daarbij zijn we alert op misbruik van 'gratis werk' (zoals werkervaringsplaatsen) dat ten koste gaat van reguliere arbeidsplaatsen.

Re-integratietrajecten die de kansen op betaald werk aantoonbaar verhogen moeten juist worden gestimuleerd. De gemeente de gemeente Rheden zoekt betrouwbare en 'vaste' partners zodat we duurzame plaatsingen realiseren.

De ChristenUnie vindt het belangrijk te benadrukken dat mensen meer zijn dan alleen hun verdienvermogen. Vrijwilligerswerk of op een andere manier participeren in de samenleving kan, zeker voor het welbevinden van iemand, heel waardevol zijn. Ook voor de maatschappij. Met de Participatiewet is de rol van het SW-bedrijf (Sociale Werkplaats) veranderd. Dit vraagt om zorgvuldigheid omdat de expertise niet verloren mag gaan. Tegelijk is de gemeente Rheden verplicht beschut werk te bieden. De ChristenUnie is voor een coöperatieve samenwerking tussen Sociale Werkplaats en werkgevers.

- De gemeente neemt, in samenwerking met bedrijfsleven, verantwoordelijkheid voor voldoende participatiebanen.
- De gemeente zet in op meerjarige projecten en programma's van vrijwilligers waarbij kwetsbare doelgroepen meerjarig worden ingezet in het bedrijfsleven en/of maatschappelijk organisaties.
- De gemeente zoekt in samenwerking met het bedrijfsleven naar kwalitatief goede en voldoende beschutte werkplekken en naar begeleiding vanuit de samenleving via vrijwilligers.
- De ChristenUnie vindt dat de gemeente heel zorgvuldig moet zijn als het gaat om het vragen van een tegenprestatie. Het is belangrijk een tegenprestatie zoveel mogelijk aansluit bij de eigen kennis en talenten van mensen. De tegenprestatie mag niet ten koste gaan van regulier werk en ook mantelzorg geldt als tegenprestatie

- De ChristenUnie wil dat er aparte aandacht is voor re-integratie van 55-plussers omdat deze groep aan andere aanpak vraagt. Ondernemers en bedrijven die aantoonbaar succesvolle (re)integratie-trajecten (leerwerktrajecten) bieden, worden beloond.
- De gemeente zet zich extra in om mensen met psychische klachten aan het (vrijwilligers-)werk te krijgen.
- In de gemeente Rheden komt er maximale ruimte voor alternatieve re-integratietrajecten, en vormen van regelarme bijstand. Bijvoorbeeld door het instellen van regelluwe zones, het doen van parttime werk, duidelijk beleid m.b.t. giften en bijverdiensten en door het mogelijk te maken een eigen bedrijf of onderneming te starten met behoud van uitkering. De gemeente zorgt ervoor dat er een goed vindbare plek is waar jongeren, werkzoekenden, mensen met een beperking, nieuwkomers en werkgevers tot een optimale match kunnen komen.

Nieuwkomers en arbeidsmigranten

Voor nieuwkomers is het voor een goede integratie van belang dat zij snel aan de slag kunnen. Ook voor hen geldt: hoe eerder, hoe beter.

- Vluchtelingen wordt maatwerk geboden om een opleiding te volgen, een leerwerktraject te doen of stage te lopen. Binnen de nieuwe inburgeringswet zijn hiervoor voldoende mogelijkheden.
- De gemeente Rheden zorgt dat er een betere verbinding is tussen de nieuwe inburgeringswet en de ondersteuning bij en bemiddeling naar werk.

Ook in onze gemeente werken en wonen arbeidsmigranten. Zij zijn voor onze lokale economie belangrijk maar vormen een kwetsbare doelgroep. Regelmatig hebben zij te maken met uitbuiting, mensenhandel, slechte woonomstandigheden en door de taalbarrière is het moeilijk deel uit te maken van onze de gemeente Rheden-se samenleving.

De ChristenUnie is voorstander van lokaal beleid dat het risico op uitbuiting, dakloosheid en overlast beperkt en waar mogelijk bijdraagt aan integratie. Een belangrijke voorwaarde is dat arbeidsmigranten die langer dan vier maanden in Nederland verblijven, zich inschrijven in het BRP. Hiermee krijgen zij dezelfde rechten (zorg!) en plichten als elke Nederlander. In de gemeente Rheden spreken we af dat de werkgevers en uitzendbureaus hun werknemers hierop wijzen. De praktijk is wel dat de meeste arbeidsmigranten hier korter verblijven.

- In onze gemeentelijke wet- en regelgeving komen regels over o.a. de exploitatievergunning en andere regels (overlast, het aantal personen per woning, enz.) rond het huisvesten van arbeidsmigranten.
- De gemeente Rheden controleert regelmatig huisvesting en arbeidsomstandigheden van arbeidsmigranten. Ook om mensenhandel op het spoor te komen.

7.2 Armoede en preventie

In de gemeente Rheden groeien te veel kinderen in armoede op. Veelzeggend is dat 60 procent van deze arme kinderen, werkende ouders heeft. De ChristenUnie wil armoede bestrijden. Armoede leidt vaak tot sociale problemen, slechtere schoolprestaties en armoede levert veel stress op.

- Omdat voorkomen nog altijd beter is dan genezen, moet maximaal worden ingezet op preventie en vroegsignalering. Gezinnen met kinderen verdienen hierbij extra aandacht. Wij willen de vicieuze cirkel van achterstand, waarbij armoede van generatie op generatie overgaat, doorbreken.

Armoederegelingen zijn bedoeld om mensen en gezinnen te helpen. Nu is het een wirwar van regels die veel administratieve rompslomp veroorzaakt. De ChristenUnie wil dat gezinnen optimaal gebruik maken van de regelingen. Dit is onderdeel van één gezin, één plan en één regisseur. Deze regisseur zorgt ervoor dat op alle fronten wordt meegedacht: werk en opleiding, maar ook goed in je vel zitten (psychische en fysieke gezondheid) zijn belangrijke factoren. Om financiële stress te voorkomen wil de ChristenUnie dat de gemeente voor schulden een gezinsaanpak hanteert. De regisseur bewaakt deze gezinsaanpak.

Jongeren zijn financieel kwetsbaar. Een integrale aanpak is voor hen heel belangrijk. Omgaan met financiën maakt onderdeel uit van het preventieve programma van de gemeente.

- De gemeente Rheden heeft zich aangesloten bij de Alliantie Kinderarmoede en legt de verbinding met Kansrijke Start.
- Er moet doelgerichte en laagdrempelige voorlichting over geld en budgetbeheer aangeboden worden op ontmoetingsplekken in de wijken.
- De gemeente continueert de afspraak met woningcorporaties en energieleveranciers af dat zij betalingsachterstanden tijdig melden en er pas tot (dreigen met) afsluiting of huisuitzetting wordt overgegaan nadat eerst actief hulp is aangeboden, zeker bij gezinnen met kinderen.
- Ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid kosten geld. De gemeente zorgt dat ook de minima in de gemeente Rheden mee kunnen doen en profiteren van een lagere energierekening.
- De gemeente Rheden kijkt ook kritisch naar het eigen gedrag als schuldeiser.
- Voor mensen met een laag inkomen is een collectieve zorgverzekering beschikbaar, met een aantrekkelijk tarief en scherpe randvoorwaarden, zoals o.a. een compensatie van of meeverzekerd eigen risico. De collectieve zorgverzekering is ook beschikbaar voor minima.
- De ChristenUnie wil dat voorzieningen voor hulp en financiële ondersteuning beter bekend zijn bij de doelgroep, bijvoorbeeld door gebruik te maken van de Voorzieningenwijzer.
- De toegang tot preventief budgetbeheer voor kwetsbare groepen is zo laagdrempelig mogelijk.
- Onder meer scholen en sportverenigingen wordt gevraagd alert te zijn op signalen van armoede bij kinderen en deze te melden bij het (sociaal) wijkteam.
- Bij regelingen voor minima moet de gemeente rekening houden met de groep die qua inkomen net boven de bijstandsnorm zit.
- De gemeente Rheden blijft de slachtoffers van de toeslag-affaire ondersteunen zolang toegezegde hulp van rijkswege geheel of gedeeltelijk uitblijft.

Schulden

Om te voorkomen dat voor zowel mensen zelf, als ook voor schuldeisers en de samenleving de gevolgen van schulden zich in rap tempo opstapelen, vindt de ChristenUnie dat de gemeente snelle en toegankelijke schuldhulpverlening moet bieden. De gemeente Rheden vermijdt ingewikkelde bureaucratie.

Het hebben van schulden levert veel stress op en leidt vaak tot geestelijke en lichamelijke klachten. De aanpak van schulden heeft dus haast. In de situatie waarbij mensen wel willen betalen, maar niet kunnen betalen, willen we dat de gemeente de gemeente Rheden sociaal gaat incasseren. Bij het ontstaan van betalingsachterstanden kijkt de gemeente naar de situatie van de persoon. Maatwerk dus.

We gaan altijd uit van vertrouwen en de gemeente moet hulp bieden bij het herstellen van een fout of bij het organiseren van een betalingsregeling. Dit geldt voor alle gemeentelijke afdelingen. En hoewel wij het liefst een samenleving zouden zien waarin voedselbanken niet nodig zijn, zijn wij dankbaar voor het kostbare werk dat zij doen. Ook zij mogen op gemeentelijke steun rekenen, bijvoorbeeld door het beschikbaar stellen van een locatie of vervoermiddel.

- Eén schuldenaar, één regisseur.
- In de gemeente Rheden maken we gebruik van de Nederlandse Schuldhulproule en mijnschuldenwijzer.nl.
- Na aanmelding moet iemand binnen twee weken bij de schuldhulpverlening terecht kunnen. De ChristenUnie zet in op kortere schuldhulptrajecten met goede begeleiding, zodat mensen sneller zicht hebben op een schone lei.
- De gemeente Rheden sluit een convenant met alle aanbestedingspartners, waarin afspraken vastliggen over sociaal incasseren en signaleren van betalingsachterstanden.
- In de gemeente Rheden werken we met incassobureaus en deurwaarders die aangesloten zijn bij het landelijk keurmerk voor sociaal incasseren.
- In de gemeente Rheden maken we een plan waarbij werkgevers die te maken hebben met werknemers in schulden, in samenwerking met de gemeente hun werknemer kunnen ondersteunen.
- De gemeente Rheden maakt ook werk van de ondersteuning van ondernemers en ZZP-ers met schulden, door ook voor hen schuldhulp te realiseren en ruimhartige bijzondere-bijstandskredieten aan te bieden.
- De gemeente Rheden sluit aan bij landelijke initiatieven om schulden te voorkomen. Denk aan SchuldenLabNL en SchuldHulpMaatje.
- De gemeente Rheden zet in op het aanbieden van saneringskredieten aan mensen met problematische schulden. Daarmee worden schulden afgekocht en blijft er nog maar één schuldeiser over. Zo creëren we rust en perspectief. We benutten het landelijke Waarborgfonds als waarborg voor de saneringskredieten.
- De wachttijden voor schuldhulp worden zoveel mogelijk benut. Bijvoorbeeld door mensen 'huiswerk' te geven, maar ook actief samen te werken met partners als SchuldHulpMaatje, maatschappelijk werk, de Voedselbank of de diaconie.
- De gemeente maakt als regisseur concrete afspraken met deze partners om de hulp te stroomlijnen en biedt daarin ondersteuning aan.
- Bij dakloosheid door huurschuld werken we in de gemeente Rheden aan een gezamenlijke oplossing met woningcorporaties. In de gemeente Rheden worden gezinnen, met kinderen onder de 12, bij een huurschuld niet uit hun woning gezet. Corporaties mogen zich niet als preferente schuldeiser opstellen.

Hoofdstuk 8 Wonen en ruimte

Waar staat de ChristenUnie voor?

Ieder mens heeft ruimte nodig. Ruimte om te wonen, te werken, te reizen en te recreëren. Maar de ruimte is beperkt, belangen botsen. Natuur, stikstof, woningnood, klimaat en economie, produceren en consumeren, de keuzes van de ChristenUnie zijn ingegeven door het beschermen van het natuurlijk evenwicht dat God in de schepping heeft gelegd. Duurzaam ruimtegebruik is het uitgangspunt.

Wonen gaat over zoveel meer dan stenen stapelen. Wonen gaat over samenleven, over samenhang, over gemeenschappen in een straat, buurt of wijk. De ChristenUnie knokt voor de kansen van starters en jonge gezinnen, voor waardig wonen voor ouderen, voor betaalbaar en duurzaam wonen voor iedereen.

8.1 Wonen

Een goed en betaalbaar huis in een prettige wijk, dat is voor ons allemaal belangrijk. De beschikbaarheid van de juiste woningen is helaas niet vanzelfsprekend. Er zijn lange wachtlijsten voor sociale huurwoningen, duur betaalde woningen staan onder water en de behoefte aan betaalbare huurwoningen in de vrije sector is groot. De ChristenUnie wil dat de gemeente Rheden met toekomstgericht woningbeleid de woningmarkt stimuleert, zodat starters een steuntje in de rug krijgen, er voldoende passende huurwoningen zijn en er ruimte is voor particuliere (nieuw)bouw. De ChristenUnie knokt voor de kansen van starters, alleenstaanden en jonge gezinnen, voor waardig wonen voor ouderen, voor betaalbaar en duurzaam wonen voor iedereen.

Keuzes die we nu maken, hebben gevolgen voor de leefomgeving van toekomstige generaties. De gemeente heeft hierin een belangrijke regierol. Ecologische, economische en demografische ontwikkelingen (krimp en/of groei) maken het mogelijk en noodzakelijk dat er een omslag komt: van sloop en nieuwbouw naar hergebruik, van bebouwen van de open ruimte naar hergebruik en herstructurering van al bebouwd gebied. De gemeente Rheden zal duidelijke keuzes moeten maken. Ruimtelijke ordening is bij uitstek het onderwerp waar inwoners bij betrokken moeten worden, want het gaat tenslotte over de kwaliteit van de eigen leefomgeving.

Beschikbare woningen

- Het woonbeleid van de gemeente Rheden moet gebaseerd zijn op de actuele vraag én op toekomstige ontwikkelingen. In de gemeentelijke woonvisie wordt daarom integraal naar de lokale woningmarkt gekeken en worden de noodzakelijke maatregelen beschreven. Naast woningcorporaties, krijgen ook wijkraden en huurdersverenigingen wat de ChristenUnie betreft een prominente rol bij het opstellen van deze visie.
- De gemeente ontwikkelt voor buurten en wijken leefbaarheidsbeleid samen met betrokkenen zoals: welzijnswerk, politie, onderwijs, bewoners, corporaties.
- Er wordt regionaal samengewerkt tussen gemeenten als het gaat om wachtlijstbeheer, nieuwbouw en studentenhuisvesting.
- Strategisch bouwen. Om groene ruimte buiten én binnen de steden te behouden, blijven we inzetten op slimme binnenstedelijke verdichting. Tegelijk onderkennen we dat de woningbouwopgave zo groot is, dat aan bouwen op landbouwgrond niet geheel valt te ontkomen. Conform de ladder duurzame verstedelijking staan we dat beperkt toe. Aan de

randen van de dorpen in de gemeente Rheden biedt dat mogelijkheden om hier en daar een aantrekkelijk groen woonlandschap tot stand te brengen.

- Hergebruik van leegstaande gebouwen. Ook in de gemeente Rheden is er leegstaand vastgoed (lege kantoren, winkels, maatschappelijk vastgoed en bedrijfsgebouwen, vrijkomende agrarische bebouwing door stoppende boeren). In een deel van de ruimtevraag voor wonen kan worden voorzien door hergebruik, transformatie of sloop en nieuwbouw. De ChristenUnie wil dit stimuleren door de overdrachtsbelasting voor beleggers bij transformatie af te schaffen en door te onderzoeken of het mogelijk is de gemeente leegstandsbelasting te laten heffen.
- De ChristenUnie wil de transformatie van kantoorgebouwen en leegstaande winkels naar woningen bevorderen. De gemeente heeft vooral een rol in wijziging van bestemmingsplannen. Leegstaand gemeentelijk vastgoed wordt in samenspraak met de gemeente beschikbaar gesteld als startup co-working spaces die met behulp van collectieve huurovereenkomsten aantrekkelijk zijn voor startups om te gebruiken.
- Solidariteit tussen wijken. De toenemende segregatie lossen we niet van één kant op. In de gemeente Rheden willen we niet alleen goedkope woningen in goedkope wijken bouwen en dure woningen in dure wijken, maar ook duurdere woningen bouwen in goedkope wijken en goedkopere woningen in dure wijken. We handhaven het bestaande aantal sociale huurwoningen en zetten in op de bouw van woningen waar de grootste behoefte aan is: betaalbaar voor starters en levensloopbestendig. Daarnaast nemen we onze verantwoordelijkheid voor kwetsbare doelgroepen en arbeidsmigranten.
- Doorstromen alstublieft: We houden de wooncoach en we overleggen met de woningcorporaties over doorstroomprijzen om mensen van een relatief ruim huis naar een meer passende woning te begeleiden. Dit kan met De ChristenUnie is voor een woonverplichting bij nieuwbouw (zodat huizen niet opgekocht worden door huisjesmelkers)
- Bescherm huurders en particuliere kopers beter. De ChristenUnie wil dat de gemeente Rheden een verhuurvergunning invoert. Hiermee kunnen huisjesmelkers, malafide verhuurders en bemiddelingsbureaus effectief worden bestreden en vooral studenten en arbeidsmigranten beter worden beschermd tegen wanpraktijken. Daarnaast voeren we in de gemeente Rheden de opkoopbescherming van bestaande betaalbare koopwoningen snel in, ter bescherming tegen buy-to-let. De koper wordt verplicht te gaan wonen in de woning die hij koopt, niet alleen bij nieuwbouw, maar ook in de bestaande bouw. Daarmee reguleert de gemeente meteen ook de toeristische verhuur beter.
- De gemeente stimuleert de bouw van (clusters van) tiny houses om het aantal bewoners per bouwperceel te vergroten en daarmee de beschikbaarheid van betaalbare woningen te vergroten. Het bestemmingsplan zal ruimte bieden aan kleine alternatieve woonvormen.

Duurzame woningen

- Door middel van een woonvisie met ambitieuze duurzaamheidsdoelstellingen voert de gemeente een integraal en duurzaam woonbeleid. Levensloopbestendige woningen zijn de norm.
- Woningen in de gemeente Rheden worden duurzaam en natuurinclusief gebouwd en de gemeente zet in op verduurzaming van bestaande woningen (nul-op-de-meter).
- De duurzaamheidslening is in de gemeente Rheden beschikbaar.
- De gemeente onderzoekt de mogelijkheid om de gemeentebelastingen te vergroenen.

Ouderen

De ChristenUnie wil dat de gemeente Rheden de komende periode fors gaat investeren in (aangepaste) woningen en gemeenschappelijke woonvormen voor onze ouderen. Collectieve

woonvormen zijn belangrijk omdat ze zorgen voor onderling contact, gezelschap en burenhulp. Ook bevordert het realiseren van voldoende woningen voor ouderen de doorstroom op de woningmarkt.

- Er komt in de gemeente Rheden ruimte voor woonzorgprojecten maar ook voor meer-generatiewoningen, inclusieve wijken en hofjes.
- In de gemeente Rheden mogen er geen belemmeringen zijn voor collectieve woonvormen voor senioren ('krasse knarrenhofjes') en gemengd wonen.
- Toegankelijkheid wordt standaard meegenomen bij nieuwbouw, zodat alle nieuwe woningen levensloopbestendig zijn.
- De gemeente Rheden bouwt zoveel mogelijk levensloopbestendige woningen en wijken, waardoor men langer in het eigen huis kan blijven wonen, zeker in de buurt van voorzieningen. Dit kan niet zonder een goede infrastructuur (sociaal-culturele activiteiten en zorgondersteuning). Eventuele belemmeringen in de regelgeving neemt de gemeente weg. Woningcorporaties grijpen renovaties aan om woningen levensloopbestendig te maken.

Betaalbare woningen, ook voor jongeren

Wonen is voor woningeigenaren die al decennia een huis bezitten meestal goed betaalbaar, voor jongeren en huurders in de vrije sector is betaalbaar wonen in onze gemeente een heel ander verhaal. Daar maken we ons grote zorgen over.

- Betaalbaar starten: Starters moeten in de gemeente Rheden hun wooncarrière kunnen beginnen. We willen de schaarste eerlijk verdelen en een deel van de te bouwen en vrijkomende sociale huurwoningen reserveren voor starters, die op hun beurt doorstromen zodra hun inkomensniveau dat toelaat.
- De gemeente Rheden zet zich in om starters ruimte te geven op de woningmarkt. Naast de startersleningen wordt er gezocht naar nieuwe instrumenten zoals bijvoorbeeld Duokoop (de koper koopt alleen de woning en niet de grond) en koopgarant (kopen met korting meestal via de woningstichting).
- In de gemeente Rheden onderzoeken we de mogelijkheden voor 'duo-wonen': Jongeren en senioren delen een te grote (senioren)woning, zodat jongeren een woonstart kunnen maken en er tegelijk sprake is van een bepaalde mate van ondersteuning voor de oudere(n).

Woningcorporaties

De ChristenUnie wil dat de gemeente Rheden woningcorporaties de ruimte geeft om innovatief, vraaggericht en toekomstbestendig te kunnen bouwen, maar vraagt daarbij wel duidelijke kaders via een gemeentelijke woonvisie. In deze woonvisie moet aandacht zijn voor ambitieuze duurzaamheidsdoelstellingen. De komende raadsperiode moet er een plan zijn hoe we in de gemeente Rheden de bestaande woningvoorraad volledig gaan verduurzamen.

Woningcorporaties dragen zorg voor voldoende sociale huurwoningen. Woningcorporaties hebben een blijvende taak ten aanzien van de leefbaarheid, op het niveau van de buurt en de wijk. Daarbij organiseren corporaties het leefbaarheidsbeleid niet alleen voor maar vooral mét de bewoners in de gemeente Rheden.

- Ruim baan voor woningcorporaties. Naast betaalbare koopwoningen, zijn er vooral meer sociale en (lage) middeldure huurwoningen nodig waaronder appartementen en studio's voor starters en gescheiden gezinnen.
- De gemeente zorgt er samen met de wooncorporaties voor dat er voldoende sociale huurwoningen beschikbaar zijn voor speciale doelgroepen (ambulante cliënten beschermd wonen, statushouders, tienermoeders, arbeidsmigranten.)
- De gemeente Rheden stelt met de woningcorporaties doelen op, gericht op het verbeteren van de energiehuishouding van woningen.

- De gemeente besteedt in de prestatieafspraken met de woningcorporaties aandacht aan:
  - de beschikbaarheid van goede sociale huurwoningen;
  - de leefbaarheid in wijken en de sociale koopsector;
  - eventuele verkoop bestaande voorraad woningen;
  - aantal nieuw te bouwen woningen;
  - verduurzaming van bestaande woningen;
  - duurzaamheid als norm bij nieuwbouw;
  - aantal te vestigen statushouders en andere doelgroepen zoals mensen vanuit de beschermde woonvorm naar zelfstandig wonen met ambulante begeleiding.

Duurzame woningen en andere gebouwen

Verduurzaming van de woningvoorraad is een immense opgave en vooral ook een zaak van lange adem. Bij de energietransitie is isolatie van woningen van groot belang. Deze transitie raakt alle terreinen van onze economie en samenleving, niet in het minst de gebouwde omgeving.

- Een gebiedsgerichte ontheffing maakt het voor burgers mogelijk om gebruik te maken van door gemeente uitgevoerd onderzoek en Soortenmanagementplan als beschermde soorten in het plan aanwezig zijn. Daarmee ontzorgt de gemeente de burger en ondernemer en wordt schade aan de beschermde natuur voorkomen. Daarmee wordt ook de praktijk van stille illegaliteit voorkomen. Immers is het verwijderen van een huismusnest al een overtreding van de Wet Natuurbescherming
- Wijkgerichte aanpak bestaande bouw. In de bestaande bouw wordt jaarlijks een ambitieus maar realistisch aantal woningen voorzien van een duurzame warmteoplossing. Dit gebeurt in een wijkgerichte aanpak.
- Klimaatbestendige nieuwbouw. Bij nieuwbouw gaat het niet alleen om energiebesparing en gasvrij bouwen, maar ook om klimaatbestendigheid, zowel voor wat betreft de omgang met water - waaronder het afkoppelen van hemelwater en afvalwater - als het voorkomen van hittestress. We willen dat Rheden beter gebruik maakt van de huidige juridische mogelijkheden en verkent wat er extra nodig is, zoals aanpassing van het Bouwbesluit.
- Nul-op-de-meter bij nieuwbouw. De ChristenUnie stimuleert de bouw van nul-op-de-meterwoningen bij nieuwbouw door woningcorporaties. Op deze manier versnellen we de verduurzaming van de woningbouwsector.
- Voorkom energiearmoede. Wijken met slecht geïsoleerde huizen en bewoners met lage inkomens moeten niet achteraan, maar vooraan staan bij de energietransitie. Waar aardgas geleidelijk wordt vervangen door duurzame warmte, wordt ook geïnvesteerd in isolatie, zodat de energierekening echt omlaag gaat. Daardoor blijven de woonlasten bij verduurzaming gelijk (woonlastenneutraal) en worden woningen ook nog eens comfortabeler.
- De gemeente stimuleert het circulair bouwen. Dit is een ingrijpende verandering die we samen met inwoners en bedrijven in moeten zetten.
- Gemeente ondersteunt "Right to challenge", waarmee samen met inwoners de opgave wordt aangepakt.

Zie voor meer over dit onderwerp in hoofdstuk 3: Energie, klimaat en milieu

8.2 Ruimte

Het dagelijks werk van de gemeente: openbare ruimte. Een belangrijk deel van ons leven maken we gebruik van gemeentelijke voorzieningen. De straatverlichting werkt, de straat ligt er netjes bij, er is beplanting en er zijn grasvelden. Stel je eens voor dat we het zonder openbare verlichting moesten doen! Of dat het vuil niet wordt opgehaald? Met dit dagelijks werk draagt de gemeente bij aan ons

geluk. De openbare ruimte heeft invloed op onze gezondheid. Als we wandelen, kunnen spelen, hardlopen, of fitnesssen in de buitenruimte.

Ook de gemeente Rheden moet zich voorbereiden op klimaatverandering. Er komen meer hoosbuien en meer hittegolven. Juist bij de inrichting van de openbare ruimte moet je daar nu keuzes in maken, vindt de ChristenUnie. Met meer ruimte voor water en groen worden onze kernen robuuster. Tegelijk geeft dit weer meer kansen voor biodiversiteit.

Ook voor ons gevoel van veiligheid, de vrijheid om anderen te ontmoeten en contacten te leggen is een goede, sociaal veilige, openbare ruimte van levensbelang.

De ChristenUnie denkt dan ook aan groepen die minder makkelijk hun weg vinden, mensen met rollator, blindenstok, of kinderwagen, iedereen moet in onze gemeente zijn of haar weg kunnen vinden.

- Bij het aanbesteden van onderhoud en aanleg van de openbare ruimte probeert de gemeente Rheden zoveel mogelijk van de Sustainable Development Goals na te streven.
- De felheid van straatverlichting wordt ingesteld op zicht en niet alleen op licht. Daarmee wordt de hoeveelheid licht en daarmee de verstoring van dieren beperkt.
- In de gemeente Rheden is er voldoende ruimte voor kinderen om te spelen, in speeltuinen, maar ook in bosjes om hutten te kunnen bouwen en in bomen te klimmen.
- We stimuleren groene schoolpleinen. Kinderen vinden een groen schoolplein leuker, mooier en prettiger, zijn geconcentreerder, rustiger, bewegen meer, zijn meer in contact met de natuur en hebben een meer uitdagende speelomgeving. Daarnaast draagt een groen schoolplein bij aan verminderen van wateroverlast, hittestress en is het goed voor de biodiversiteit. Zo mogelijk zijn deze ook buiten schooltijd open.
- De openbare ruimte daagt uit tot spelen en bewegen, ook voor volwassenen.
- De gemeente zet zich in voor het behoud van de bestaande hondenloosloopgebieden. Afhankelijk van de behoefte en de invloed op de natuur kan het gewenst zijn deze gebieden aan te passen.
- De overlast door hondenpoep neemt de laatste jaren geleidelijk af. De gemeente ondersteunt deze ontwikkeling door voorzieningen en voorlichting.
- De openbare ruimte geeft ruimte aan water en groen om klimaatverandering te kunnen vangen. Stortbuien kunnen zo beter opgevangen worden, bij hete zomers gaan we zo hittestress tegen.
- Onze gemeentelijke gebouwen krijgen zo veel mogelijk groene gevels en daken.
- Bij verkoop of (her)bestemming van gemeentelijk eigendom zullen eventueel aanwezige beschermde natuurwaarden behouden blijven.
- Ontwerp de openbare ruimte op en top toegankelijk. Hekken worden alleen geplaatst als dat vanuit veiligheid noodzakelijk is.
- Gemeentebestuurders en raadsleden in de gemeente Rheden moeten jaarlijks een toegankelijkheidswandeling maken met ervaringsdeskundigen. Dus een geblinddoekte wandeling onder begeleiding van iemand die blind is, of een rondje in een rolstoel. Zo worden de gemeentebestuurders zich bewust van het belang van toegankelijkheid en direct ambassadeurs voor toegankelijkheid
- Indien beschikbaar wordt gekozen voor elektrisch aangedreven onderhoudsapparatuur en -machines
- Door middel van het Beheerplan openbare ruimte maakt de gemeente met haar inwoners afspraken over de openbare ruimte.
- De gemeente geeft ruimte aan inwoners om hun wijk of straat in eigen beheer groen in te richten en onderhoudswerk uit te voeren in afstemming met de gemeentelijke ontwerpers en beheerders. De gemeente behoudt hier de regie door toe te zien op veiligheid van de inrichting en de instandhouding van het groen.

Open landschappen behouden, versnippering voorkomen. Open landschappen mogen niet steeds kleiner worden. Verrommeling, versnippering en opdringerige zichtlocaties langs wegen willen we tegengaan. Bijvoorbeeld ponyweitjes mogen niet zomaar een bouwbestemming krijgen zonder dat een landschappelijke toetsing heeft plaatsgevonden.

- De ChristenUnie vindt goed beheer en onderhoud belangrijk. Het voorkomen van de onderhoudsachterstand van bruggen en viaducten heeft prioriteit.
- Bij openbare afvalcontainers plaatst de gemeente zoveel mogelijk en passend groen om op een positieve manier zwerfafval tegen te gaan.
- Met de inwoners zet de gemeente zich in voor schone wijken.

Omgevingswet

In 2022 treedt naar verwachting de Omgevingswet in werking. Doel van deze wet is het eenvoudiger maken van regels en meer ruimte bieden voor participatie. De nieuwe wet moet bestaande wetten vervangen en zorgen voor een integrale én gebiedsgerichte benadering. De overgang naar de Omgevingswet is een enorme operatie die niet alleen het ruimtelijke domein aangaat maar ook het sociale- en gezondheidsdomein. De Omgevingswet geeft de gemeente een grotere verantwoordelijkheid om lokaal afwegingen te maken. Daarbij gaat het enerzijds om ruimte te geven aan initiatieven en anderzijds om bestaande waarden en belangen te beschermen. Er moet ruimte zijn voor initiatieven, zeker wanneer die een algemeen belang dienen zoals werkgelegenheid en wonen. Maar hoewel ruimte en bescherming beide belangrijk zijn, weegt voor de ChristenUnie de bescherming van waarden zwaar, denk aan onvervangbare waarden van natuur, milieu en landschap. Daarnaast moet de gemeente ook opkomen van de belangen van aanwonenden, die vaak een zwakkere positie hebben dan professionele initiatiefnemers van een plan.

- De ChristenUnie is voor een goede participatieverordening waarin beschreven staat hoe de participatie van burgers vormgegeven moet worden. Vooral: laat de gemeente daarin een goed voorbeeld geven.
- We pleiten voor een goede omgevingsvisie op gemeentelijk niveau; bij voorkeur gemaakt in dialoog met de bewoners van de verschillende dorpen en wijken;
- De gemeente Rheden geeft het niveau van de te beschermen waarden zorgvuldig aan wanneer het door hogere overheden aangegeven niveau voor onze situatie tekortschiet.
- Belangrijk is ook een goed werkend DSO (Digitaal Stelsel Omgevingswet). Vooral: goede ondersteuning voor burgers die niet (zo) digitaal vaardig zijn.
- Bij de uitvoering van de Omgevingswet werkt de gemeente Rheden nauw samen met de Provincie en de Waterschappen.
- De gemeentelijke verantwoordelijkheid voor toetsing van ingediende plannen neemt sterk toe. de gemeente draagt zorg voor voldoende training van haar personeel om op een deskundige wijze hun werk goed te kunnen blijven doen.
- De gemeente ziet toe op een zorgvuldig proces en faciliteert dit waar nodig.

8.3 Natuur en Biodiversiteit

Rheden is een van de groenste gemeenten van Nederland met het grootste deel van het 5000 hectare grote Park Veluwezoom binnen haar grenzen. Ook de oevers en uiterwaarden van de IJssel hebben grote natuurwaarden. De schoonheid van de gemeente werd al vroeg herkend door de bouwers van de vele landgoederen die de gemeente kent.

Natuur

De ChristenUnie zet zich in voor het behoud van het landschap en voor de bescherming van de natuur en speciaal de biodiversiteit. Natuur is kwetsbaar en kan niet voor zichzelf spreken. Vergroten van de biodiversiteit vraagt meer dan het slechts inrichten van groene ruimten. Het gaat om het scheppen van voorwaarden voor de zich ontwikkelende gebiedseigen soortenrijkdom. Bij nieuwe inrichting wordt daarom zo mogelijk voor robuuste natuur gekozen. De oude bosgebieden in de gemeente bezitten voor een groot deel een stabiele ecologische samenstelling van flora en fauna. Het behouden en beschermen ervan heeft prioriteit. Een deel van de in Rheden zich bevindende oude bossen is door het ministerie van OCW geselecteerd als Groen Cultureel Erfgoed en op de Groen-erfgoedkaarten vastgelegd. Dit vraagt om bescherming ervan door eigenaren en - in geval van particulier eigendom - om support van de gemeentelijke overheid. Ecologisch evenwicht is sterk afhankelijk van de factoren water en bodem. Bescherming van watersystemen en (oude) bosbodems zijn belangrijk. Er zijn dus regels nodig om de natuur te beschermen. De gemeente moet bijdragen aan behoud, verbetering en een harmonieuze ontwikkeling van de leefomgeving met stimulering van de biodiversiteit. Niet slechts in en rond woonwijken; ook rond terreinen waar wordt gesport en gerecreëerd. Biodiversiteit betekent niet het inbrengen van zoveel mogelijk verschillende organismen, maar van het bevorderen van ecologisch evenwicht, geënt op de natuurlijke omgeving. Het inzaaien van wegbermen met niet van nature voorkomende soorten kan leiden tot floraverval. De zorg voor de natuur is dooraderd in het beleid zoals wij dat graag in de gemeente Rheden zien, zoals op diverse plekken al is beschreven. Sociaal, financieel, ruimtelijk beleid hebben allemaal componenten die raken aan wat we voor de natuur kunnen betekenen en wat de natuur voor ons betekent.

- De gemeente scant haar beleid op kansen en knelpunten voor wat betreft natuur.
- Bij de inrichting van de openbare ruimte in de gemeente Rheden wordt rekening gehouden met (historische) landschappelijke elementen waaronder groen cultureel erfgoed en de aanwezige (beschermde) natuurwaarden.
- De groene ruimten rond sportterreinen en recreatieterreinen worden ingericht met het oog op ecologische waarde en biodiversiteit. In geval van privaat eigendom bevordert de gemeente dit item.
- Geen bezuiniging op natuur- en milieu-educatie maar bevordering hiervan.
- De ChristenUnie pleit voor een revolverend landschapsfonds: Een landschapsfonds waaruit geleend kan worden om de ontwikkeling van landschapsplannen financieel te ondersteunen. Daarbij betaalt X aan voor Y...
- De gemeente stelt een gebiedsgerichte ontheffing op waar burgers en ondernemers gebruik van kunnen maken bij ruimtelijke plannen. Daartoe stelt de gemeente een Soortenmanagementplan op. Bij vergunningverlening wordt altijd getoetst aan de Wet Natuurbescherming.
- alle (ver)bouwplannen moeten natuurinclusief uitgevoerd worden binnen de kaders van het Soortenmanagementplan.
- Zoals ooit voor de kunst gebruikelijk was, wordt een percentage van de bouwsom van gemeentelijke projecten besteed aan extra natuur naast de standaard of verplichte natuurinclusieve maatregelen bij bouw om extra plek te creëren voor soorten die in aantal achteruitgaan.
- Toegankelijkheid van natuurgebieden is ondergeschikt aan de bescherming ervan.
- Waar natuur toegankelijk is wordt dit ook voor minder validen mogelijk gemaakt.

Biodiversiteit

De biodiversiteit (soortenrijkdom) staat onder druk van externe factoren als bodemvervuiling en stikstofemissie en neemt schrikbarend af. Dit is niet alleen een ramp voor de soorten die verdwijnen maar ook voor de hele schepping en de mens. Doel is om de biodiversiteit te versterken. De gemeente bevordert biodiversiteit binnen de kaders van nature voorkomende soorten. Dit doen we in de gemeente Rheden door:

- Vergroening van de bebouwde omgeving (met gebruikmaking van inheemse soorten),
- Natuurvriendelijke maatregelen bij plagen.
- Inwoners begeleiden om verblijfplaatsen van dieren te beschermen bij woningisolatie en andere verduurzamingsmaatregelen door onder meer het opstellen van een gebiedsgerichte ontheffing voor bouwvergunningen.
- Gemeentegrond alleen te verpachten onder strikte duurzaamheidsvoorwaarden gericht op natuurlijk evenwicht en daarmee het behouden en versterken van de biodiversiteit. Hiervoor is nodig dat op deze gronden het gebruik van kunstmest en pesticiden wordt verboden.
- De overige punten van het biodiversiteitsplan van de gemeente voortvarend uit te voeren.
- De gemeente vraagt actieve steun van de provincie bij het voeren van actief beschermingsbeleid voor in de gemeente aanwezige zeldzame soorten.

Hoofdstuk 9 Mobiliteit

Waar staat de ChristenUnie voor?

Goede wegen, paden en OV-verbindingen zijn noodzakelijk om economische, sociale en culturele activiteiten te ondernemen. Mobiliteit brengt mensen bij elkaar. Maar de groeiende mobiliteit mag niet ten koste gaan van onze leefomgeving.

Meer dan de helft van de verplaatsingen gebeurt op korte afstand. Daarom krijgt langzaam verkeer in de gemeente Rheden voorrang. Dit maakt onze woonomgeving leefbaar, veilig en duurzaam. Bij verdeling van de openbare ruimte en afstelling van verkeerslichten binnen onze gemeente kiest de ChristenUnie daarom voor het STOP principe: Eerst Stappen, dan Trappen (fiets), dan Openbaar vervoer en vervolgens pas de Personenwagen.

De ChristenUnie gaat zich de komende periode verder inzetten voor verduurzaming van de mobiliteit (volledig CO₂-neutraal in 2040), voor het vermijden van overbodig verkeer en voor vergroting van het aandeel lopen, fietsen en openbaar vervoer in de totale mobiliteit in de gemeente Rheden. Om deze duurzame mobiliteitstransitie te realiseren investeren we in sociaal veilige wandelroutes, in meer ruimte voor de fiets met een fijnmazig netwerk van doorfietsroutes met een hoge kwaliteit en eveneens sociaal veilig, in snelle, frequente en rechtstreekse busverbindingen en in een goede afstemming tussen mobiliteit en ruimtelijke ontwikkeling. De gemeente Rheden is (samen met provincie en Rijk) verantwoordelijk voor infrastructuur van hoog niveau.

9.1 Voetgangers

- Barrières voor voetgangers moeten verdwijnen, te beginnen bij basisscholen, winkelcentra, zorgvoorzieningen en andere belangrijke ontmoetingsplekken en de looproutes daar naar toe. Verhoogd liggende trottoirs moeten op elke hoek voorzien zijn van op- en afritbanden voor rolstoelen, rollators en kinderwagens. Voetpaden moeten volledig gebruikt kunnen worden dus obstakels worden weggehaald en overhangend groen of heggen teruggebracht tot de erfgrans.
- Wandelpaden van en naar openbare voorzieningen wil de ChristenUnie voorzien van voldoende bankjes, zodat ook mensen die minder goed ter been zijn, geregeld kunnen rusten of elkaar ontmoeten.
- In het gemeentelijke handboek voor de inrichting van de openbare ruimte komen duidelijke eisen voor de toegankelijkheid.

9.2 Fiets

- De ChristenUnie wil een ambitieuze fietsagenda voor de gemeente Rheden gericht op groei van het fietsverkeer.
- Er komt op de begroting een apart fietsbudget en er wordt maximaal gebruik gemaakt van subsidies van andere overheden. Inzet is door deze extra investeringen het fietsgebruik te laten groeien naar tenminste 50% van alle ritten in de gemeente Rheden tot 7,5 km. In samenwerking met de omliggende gemeenten en de provincie investeren we ook in veelgebruikte woon-werk routes.
- Fietsroutes moeten comfortabel zijn en worden daarom uitgevoerd in rood asfalt. Bij 50 km wegen zijn fietspaden de norm. Deze fietspaden zijn tenminste 2 meter breed om ruimte te bieden voor e-bike en bakfiets en om fietsfiles te voorkomen.

- Voor de Wilhelminaweg in Dieren wordt geprobeerd vooral bij de kruising met de Zuider Parallelweg en omgeving de inrichting voor fietsers veiliger te maken in samenspraak met inwoners. Op 30 km wegen die onderdeel zijn van een fietsroute fietsstroken in rood asfalt en heeft de rest van de straat klinkers met uitzondering van busroutes. Fietsstroken zijn tenminste 1,80 meter breed zodat fietsers naast elkaar kunnen fietsen. Auto's krijgen met het oog op de verkeersveiligheid of voldoende ruimte om fietsers in te halen of worden door een smal wegprofiel gedwongen achter fietsers te blijven rijden.
- Er komen meer fietsstraten waar de auto 'te gast' is en de fiets het primaat heeft. Dit wordt zichtbaar gemaakt door rood asfalt, vooral rondom scholen.
- Slecht onderhouden fietspaden worden aangepakt. Zo veel mogelijk fietsroutes worden bij sneeuw schoongeveegd.
- Langs wegen met twee rijstroken per richting, worden fietspaden geschikt gemaakt voor tweerichtingsverkeer, zodat fietsers minder vaak hoeven over te steken.
- De knelpunten in de doorfietsroute van Arnhem naar Dieren worden aangepakt. Buiten de Provinciale wegen worden de wegen zoveel mogelijk ontworpen vanuit het perspectief van de fietser, zoals de gemeenteraad heeft vastgesteld. Zo stimuleren we het gebruik van de fiets in het woon- werkverkeer met zo min mogelijk hinder van obstakels en het overig verkeer.
- Fietsvriendelijke wijken. De gemeente gaat bij nieuwbouw of herstructurering van wijken uit van het fietsverkeer en richt wijken fiets- en kindvriendelijk in. Er komen sociaal veilige fietsverbindingen die wijken onderling snel verbinden. Paaltjes op fietspaden veroorzaken veel ongelukken. Deze worden zoveel mogelijk verwijderd.
- Bij winkelcentra, bushaltes en overige attractiepunten komen genoeg fietsenrekken die voldoen aan de normen van Fietsparkeur zodat fietsen veilig en gebruiksvriendelijk kunnen worden gestald.
- De gemeente gaat samen met andere gemeenten in de regio fietsvriendelijke horeca het predicaat fietscafé geven. Deze gelegenheden hebben voldoende stallingen, een sanitaire ruimte, een EHBO-uitrusting, een fietsreparatieset inclusief fietspomp, een gratis watervulpunt en bieden de mogelijkheid om elektrische fietsen op te laden.
- Bij het verwijderen van weesfietsen worden eigenaars op tijd gewaarschuwd met een duidelijke sticker met uitleg.
- Deelfietsen en elektrische scooters. De gemeente opent met de NS of een andere deelfietsaanbieder ook bij onze OV-knooppunten verhuurpunten voor de OV-fiets of een ander deelfietsstelsel, waar dit nog niet aanwezig is. Deelfietsen moeten 24 uur per dag beschikbaar zijn. Om verrommeling van de openbare ruimte te voorkomen komt er een vergunningsstelsel voor aanbieders van deelmobiliteit. Alle aanbieders van deelmobiliteit in de gemeente moeten voldoen aan de landelijke standaarden van Mobility as a Service (Maas).
- Knelpunten in kaart. Met onze inwoners en de (lokale) fietsersbond gaan we de fietsknelpunten inventariseren. We kijken daarbij onder andere naar comfort, veiligheid, directheid en doorstroming.
- De ChristenUnie gaat zich inzetten voor oplaadpunten voor elektrische fietsen en watertappunten bij culturele plekken en winkelcentra.

9.3 Openbaar vervoer

- De gemeente participeert actief bij het opstellen van programma van eisen voor de nieuwe OV-concessie door de provincie en betreft de gebruikers van het OV daarbij. Openbare voorzieningen, zoals zorgcentra en scholen moeten goed bereikbaar zijn met het openbaar vervoer.
- Combinaties met doelgroepenvervoer. De provincie is verantwoordelijk voor het openbaar vervoer, de gemeente voor andere vormen van publiek vervoer, zoals het leerlingenvervoer. Hier gaat ongeveer evenveel geld in om. Door dit vervoersaanbod te combineren op plekken

en tijden waar de vraag naar OV te laag is, is veel efficiencywinst te bereiken.

De gemeente zet samen met de provincie in op slimme combinaties van doelgroepenvervoer (regiotaxi's, scholierenvervoer, wmo-vervoer) en openbaar vervoer op plekken en tijden waar reguliere buslijnen onvoldoende rendabel zijn. Zo blijven ook kleine kernen zonder auto goed bereikbaar.

- Vraagafhankelijk vervoer is alleen een alternatief voor OV als sprake is van korte aanmeldtijden (maximaal 1 uur) en een aantrekkelijke prijs. Al dit vraagafhankelijke mobiliteitsaanbod moet zero-emissie zijn.
- OV-abonnementen moeten in de hele regio geldig zijn in zowel bus als trein, ongeacht de vervoerder. Hierdoor kunnen sommige reizigers tientallen euro's per maand besparen. De gemeente gaat hiervoor lobbyen bij de provincie en NS.
- Nieuwe bewoners krijgen informatie over de OV-bereikbaarheid van hun woonwijk.
- De gemeente spant zich in om de kleine kernen goed bereikbaar te houden voor het OV. Als reguliere OV-lijnen niet haalbaar zijn, is er een goed laagdrempelig alternatief beschikbaar.

9.4 Parkeren

- Bij nieuwbouw en herstructurering gaan we in de gemeente Rheden het parkeren zoveel mogelijk centraal aan de rand van de wijk organiseren. Ook wil de ChristenUnie dat de gemeente het gebruik van deelauto's stimuleert waardoor er minder blik op straat komt. Zo kunnen woonstraten worden vergroend en autoluw worden ingericht en hebben voetgangers, fietsers en spelende kinderen daar het primaat. Zo stimuleren we in de gemeente Rheden duurzame mobiliteit, worden wijken leefbaarder en veiliger en is er plaats voor meer woningen.
- De gemeente ondersteunt bewoners die hun straat één maand autovrij willen maken. In deze maand testen bewoners alternatieven voor de auto en is er in deze leefstraat meer ruimte voor ontspanning, spel en ontmoeting.
- Zoveel mogelijk benzinstations in de gemeente Rheden moeten een mogelijkheid krijgen voor het snelladen van auto's. Ook verkennen we de mogelijkheid dit te realiseren op parkeerterreinen van supermarkten en winkelcentra.
- Als laden op eigen terrein niet mogelijk is dan is er in de gemeente Rheden binnen een straal van [BIJVOORBEELD 300/400/500] meter een openbare laadmogelijkheid beschikbaar. Het aantal laadpalen wordt uitgebreid en volgt de groei van het aantal elektrische auto's. Hiervoor mogen geen wachtlijsten zijn. Rekening houden met bestaande parkeerdruk en overleg met omwonenden vindt de ChristenUnie belangrijk. De laadpalen krijgen bij voorkeur een plek aan de randen van wijken of worden geclusterd op parkeerterreinen. Er is dus geen recht op een laadpaal voor de eigen deur.
- Wij pleiten voor de Vehicle-to-Grid-technologie zodat elektrische auto's als buffer kunnen dienen in het elektriciteitsnetwerk.
- Inwoners krijgen de mogelijkheid de eigen auto op te laden via een kabel over de stoep mits voldoende voorzorgsmaatregelen zijn genomen (voorkomen van valgevaar passanten).
- Bij nieuwbouw moet parkeren daarom zoveel mogelijk op eigen terrein en inpandig. Bestaande parkeerterreinen worden waar dit ruimtelijk inpasbaar is voorzien van daken met zonnepanelen om zo bij te dragen aan de klimaatopgave.

Actieplan deelauto's

Een auto voor de deur is handig maar kost ook veel ruimte. Straten vol blik zijn minder leefbaar. Elke gewone personenauto wordt gemiddeld 23 uur per dag niet gebruikt. Door het gebruik van deelauto's te stimuleren kan veel ruimte worden bespaard en stimuleren we de verduurzaming van de mobiliteit. Zo bespaart elke autodeler 8 tot 13% CO₂.

Er wordt daarom onderzocht of het mogelijk is een Actieplan deelauto's te maken samen met bewoners, bedrijven en aanbieders van deelauto's. Doel is tenminste 1 deelauto per 75 woningen in 2025 en reductie van het aantal geparkeerde auto's van inwoners met 15% in 2030.

In het actieplan kunnen de volgende punten concreet worden uitgewerkt:

- De gemeente ondersteunt initiatiefnemers van coöperatieve deelautoprojecten en zorgt voor kennisdeling tussen initiatieven.
- De gemeente zorgt dat alle deelautoaanbieders in de gemeente Rheden hun auto's aanbieden op Mobility as a Service-platforms zodat inwoners en bezoekers van de stad gemakkelijk gebruik kunnen maken van deelauto's van verschillende aanbieders.
- De gemeente reserveert voldoende parkeerplekken voor autodeelprojecten.
- Bij introductie van deelautoprojecten in de wijk maakt de gemeente vooraf afspraken met de wijk over het weghalen van parkeerplekken bij een groeiende deelname aan het deelautoproject.
- Er komt een budget om vrijgekomen parkeerplekken snel om te bouwen tot ruimte voor groen, spelen en fietsparkeren zodat bewoners snel resultaat zien in een verbetering van de kwaliteit van hun woonomgeving.
- De gemeente gaat bedrijven stimuleren om te kiezen voor deelauto's, fietsen en OV als alternatief voor de leaseauto of privéauto. De gemeente zoekt hiervoor koplopers die andere bedrijven enthousiast maken om ook mee te doen.
- Alle nieuwe deelauto's in de gemeente Rheden zijn vanaf 2024 elektrisch.

9.5 Verkeersveiligheid

- Uitgangspunt voor het inrichten van de verkeersinfrastructuur is het Duurzaam Veilig principe: wegen zo inrichten dat voor weggebruikers de maximumsnelheid al duidelijk blijkt uit de weginrichting en zij hun snelheid hieraan aanpassen.
- Het verkeer moet met name voor voetgangers en fietsers veiliger worden. Wij zetten in op minimaal 50 procent minder verkeersslachtoffers in 2030 ten opzichte van 2022.
- De maximumsnelheid binnen de bebouwde kom wordt 30 kilometer. Alleen op wegen met openbaar vervoer en doorgaande wegen geldt 50 kilometer per uur. Er komen bovendien meer woonerven waar niet harder dan 15 kilometer per uur wordt gereden. Waar het op korte termijn niet mogelijk is om de weginrichting aan te passen aan de lagere maximumsnelheid worden tijdelijke snelheidsbeperkende maatregelen genomen.
- Op basis van registratie van de ongevallen brengt de gemeente tenminste elke vier jaar de zogenaamde 'gevaarlijke plekken' in beeld.
- De gemeente zorgt voor veilige loop- en fietsroutes naar de scholen en richt de omgeving van scholen veilig in door het creëren van schoolstraten: Door straten bij scholen tijdens haal- en brengmomenten af te sluiten.
- De gemeente Rheden werkt actief mee aan het realiseren van verkeerslessen op basisscholen en bij instellingen en stimuleert dat scholen zich aansluiten bij het verkeersveiligheidslabel. (www.verkeersveiligheidslabel.nl).

9.6 Automobilititeit

- Verkeersmanagement. Snel en veilig naar je wijk, rustig en veilig in de wijk. Door slimme aanpassing van kruispunten, groeven golven en dynamisch verkeersmanagement ("intelligente" verkeerslichten die op basis van verkeersaanbod werken en niet volgens vaste patronen) wil de ChristenUnie de doorstroming verbeteren. Dit levert ook milieuwinst op.
- Bij grote bouwplannen gaan we in de gemeente Rheden een bereikbaarheidstoets hanteren, om efficiënt met mobiliteit om te gaan.
- Venstertijden. Voor het toeleveren van winkels in de centrumgebieden in de gemeente Rheden gelden venstertijden buiten de drukke winkeluren. Deze venstertijden zijn ook buiten de tijden dat kinderen van en naar school gaan zodat kinderen veilig lopend of op de fiets naar school kunnen. Om verduurzaming te stimuleren gelden voor emissieloze voertuigen ruimere venstertijden.
- Per dag rijden diverse pakketdiensten vele kilometers door de gemeente voor het bezorgen en ophalen van bestellingen. Een pakketautomaat op de stations en het stimuleren van het afhalen van pakketjes bij afhaalpunten in wijkwinkelcentra (tijdens het boodschappen doen) kan de omvang van dit verkeer beperken. Ook verkent de gemeente met lokale ondernemers of een gezamenlijke bezorgservice opgezet kan worden om onnodige verkeersbewegingen te voorkomen.

Hoofdstuk 10 Kunst, cultuur en sport

10.1 Kunst en cultuur

Waar staat de ChristenUnie voor?

Kunst, cultuur en creativiteit verrijken het leven en de samenleving. Wij mensen vormen het beeld van God als creatieve Schepper.

Kunst kan confronteren, stilzetten, ontspannen, wakker schudden en verbinden. Kunst bepaalt ons ook bij de manier waarop wij als mensen het beeld zijn van God als creatieve Schepper.

In onze culturele instellingen werken professionals en amateurs samen aan het mooier maken van de de Rhedense samenleving. Kunst en cultuur zijn eerst en vooral van en voor de samenleving. De overheid vervult een belangrijke rol als subsidieverstrekker, opdrachtgever en hoeder van ons culturele klimaat en erfgoed. Kunst is ook voor en van iedereen. Het is belangrijk dat er toegankelijk aanbod van kunst en cultuur is, met name voor jongeren. Door amateurkunsten te beoefenen, ontdekken en ontwikkelen zij hun creatieve talenten. We waarderen het huidige aanbod en willen dit waar nodig versterken.

Cultuur dichtbij

De ChristenUnie is voor cultuur in de breedte; bereikbaar en betaalbaar voor iedereen. We koesteren onze eigen lokale geschiedenis.

- Om onze cultuurhistorie via verhalen uit de gemeente Rheden zichtbaar te maken voor haar inwoners en bezoekers, komt er een website waar deze verhalen gebundeld worden.
- Cultuureducatie voor alle kinderen. Dichtbij en betaalbaar. Kinderen uit gezinnen in armoede kunnen (bijvoorbeeld met behulp van een minimapas, of via het Jeugd Cultuurfonds) korting krijgen of gratis deelnemen. Dit wordt ook meegenomen in subsidievoorwaarden voor culturele instellingen.
- De gemeente stimuleert samenwerking tussen scholen en culturele voorzieningen in de gemeente Rheden.

Bibliotheken en overige culturele accommodaties

Voor veel inwoners van de gemeente Rheden is de bibliotheek de toegang tot boeken, informatie, een cursus en ontmoeting. Ook is de bibliotheek belangrijk als aanvulling op het leesonderwijs voor kinderen, laaggeletterden en nieuwkomers.

Bibliotheekvoorzieningen staan, mede door veel bezuinigingen, meer en meer onder druk. De ChristenUnie wil sluiting van buurt-/dorpsvestigingen zoveel mogelijk voorkomen. Multifunctioneel, innovatief en duurzaam denken is de oplossing. Huisvestingskosten kunnen naar beneden door een bibliotheek in een ander gemeentelijk gebouw te huisvesten. Er kunnen ook creatieve, alternatieve haal- en brengsystemen worden ontwikkeld ter versterking of vervanging van het huidige bibliotheekwerk.

- Gebouwen worden zoveel mogelijk multifunctioneel benut; Om het gebruik te optimaliseren, maar ook om dwarsverbanden tussen (brede) scholen, verenigingen, kinderopvang, bibliotheken en muziekscholen, zorginstellingen, etc., te vinden en te versterken.

- De ChristenUnie wil ook dat de gemeente het accommodatiebeleid afstemt met omliggende gemeenten met als doel elkaar niet te beconcurreren maar om elkaar en de cultuurdeelname te versterken.

Monumenten en (kerkelijk) erfgoed

Erfgoed en monumenten zijn beeldbepalende elementen in steden, dorpen en wijken. Het zijn bakens in een veranderende wereld en brengen herinneringen met zich mee. Goed onderhoud en beheer van erfgoed en monumenten vinden we belangrijk en we kijken daarbij ook naar nieuwe invullingen van oude gebouwen.

Kerken zijn als religieus erfgoed beeldbepalend in steden en dorpen. Voor veel Nederlanders dragen kerken herinneringen aan belangrijke momenten in het leven. Kerken bieden een plek voor erediensten en bezinning. Veel kerken verliezen echter hun functie en daardoor dreigt leegstand en achterstallig onderhoud. Niet alle kerken kunnen behouden worden, maar er liggen wel kansen in een waardige alternatieve bestemming.

- De ChristenUnie ondersteunt het streven om historische gevels in de Hoofdstraat in Velp hun elan terug te geven.
- De gemeente Rheden heeft een eigen kerkenvisie met als doel zoveel mogelijk kerkgebouwen in stand te houden, maar ook om kansen voor herbestemming niet te missen en samen met de provincie op tijd in te zetten op behoud van het religieus erfgoed.

Musea

Cultuur legt de verbinding tussen verleden, heden en toekomst. Het bewaren en beschermen van objecten, gebouwen, monumenten, documenten en gegevens uit de lokale/regionale geschiedenis vraagt zorgvuldigheid. Musea hebben een cultuurhistorisch belang. Enerzijds om te bewaren en te beheren, anderzijds om door te geven en te leren. Het biedt ook kansen om mensen te (re)activeren. Voor het financieel ondersteunen van onze musea en het archief zoekt de gemeente samenwerking in de regio en bij derde (particuliere) partijen.

Evenementen

Evenementen in de gemeente Rheden moeten veilig en gezond zijn. Niet alleen zijn ze goed toegankelijk maar ook komen er heldere (subsidie-) afspraken over afval/duurzaamheid, geluid en volksgezondheid (drank/drugs).

10.2 Sport

Bij sporten staat plezier voorop. Daarom kiest de ChristenUnie voor een toegankelijke sportwereld waarin iedereen kan meedoen. We stimuleren de breedtesport in de gemeente Rheden. Jong, oud, mindervalide, arm, getalenteerd of gewoon gezellig met elkaar; voor iedereen moet sport beschikbaar zijn.

Waar staat de ChristenUnie voor?

Sport brengt mensen in beweging. Sport stimuleert lichaam en geest tot optimale prestaties en bevordert een gezonde en vitale samenleving. Daarom is het nodig om ook voor de toekomst voldoende sportfaciliteiten te hebben; van openbare beweegplekken tot sportparken en sportaccommodaties. De ChristenUnie zet zich in voor een toegankelijke sportwereld. Iedereen is

welkom!

Sport breng ook mensen samen. Sportverenigingen fungeren vaak als cement in de samenleving en verdienen steun, zeker nu deze door de coronacrisis grote klappen hebben gehad.

Het is goed voor kinderen dat ze leren dat bewegen leuk is, dat ze leren om doelen te stellen en samen te werken in een team. Daarom willen we dat sport toegankelijk is voor iedereen, in het bijzonder voor de jeugd, zonder fysieke drempels. Het is van groot belang dat alle kinderen kunnen sporten. Ook de kinderen uit een gezin met een kleinere portemonnee.

Sport dichtbij

Het stimuleren van minima, ouderen, mensen met een beperking en mensen die nog niet sporten om meer te gaan bewegen staat hoog in het vaandel bij de ChristenUnie. De ChristenUnie pleit voor open sportclubs met een sterke verbinding tussen het sociale en het gezondheidsdomein.

Maar in de gemeente de gemeente Rheden nodigen ook de verschillende fiets-, vaar-, wandel- en hardlooproutes en veilige 'ommetjes' uit tot bewegen en meedoen.

- Bij het bouwen van nieuwe wijken, het reconstrueren van bestaande wijken en infrastructurele projecten wil de ChristenUnie dat er plaats komt voor zoveel mogelijk openbare beweegplekken en -routes in de openbare ruimte. Wijken krijgen de mogelijkheid om naast kinderspeeltoestellen te kiezen voor openbare fitnessapparaten.
- Een gezonde leefstijl met voldoende beweging draagt ook voor ouderen bij aan zelfredzaamheid en sociaal contact. Voor alle ouderen in onze gemeente ontwikkelt de gemeente laagdrempelige sport- en beweegprojecten.
- De ChristenUnie pleit voor een buurt- of gemeentelijke sportcoach om zo de verbinding tussen sport, onderwijs en zorg te bevorderen.
- In de gemeente Rheden zorgen we ervoor dat er ook speeltuinen zijn voor kinderen met een beperking.

Sportaccommodaties

Het is mooi als mensen hun sporttalenten ontwikkelen en zelfs door kunnen groeien naar de topsport. Ook fungeert de topsport vaak als stimulerend voorbeeld. Toch moet de focus van de gemeente de gemeente Rheden liggen op de breedtesport. Op sport voor iedereen, dichtbij en betaalbaar.

Naast het zo beweeg-vriendelijk mogelijk inrichten van de openbare ruimte is het belangrijk dat de sportaccommodaties goed onderhouden, toegankelijk voor mensen met een beperking en veilig zijn. De gemeente staat in nauw contact met de sportverenigingen en heeft de behoefte aan voorzieningen goed in beeld en maakt op basis daarvan een (financiële) jaarplanning. De gemeente probeert alle verenigingen op een eerlijke maar ook financieel passende manier de bedienen. Daarbij houdt de gemeente rekening met een goede spreiding van sportvoorzieningen over onze gemeente. De ChristenUnie wil ook dat de gemeente het accommodatiebeleid afstemt met omliggende gemeenten met als doel elkaar en de sportdeelname te versterken.

- De gemeente Rheden stelt samen met verenigingen een sportakkoord op waarin onder andere afspraken staan over een positieve sportcultuur, inclusiviteit, discriminatie en racisme, alcohol en drugs, toegankelijkheid en vrijwilligersbeleid.
- Alle sportaccommodaties moeten toegankelijk zijn voor mensen met een beperking.
- De gemeente Rheden ziet erop toe dat iedereen die er recht op heeft, het Jeugdsportfonds weet te vinden;

- Alcohol en sport gaan niet samen. Het alcoholgebruik in sportkantines tijdens en aansluitend aan sportactiviteiten wordt ontmoedigd. De ChristenUnie pleit daarom voor een alcoholconvenant tussen de gemeente en sportverenigingen.
- De gemeente stimuleert dat elk kind in de gemeente Rheden aan het einde van de basisschoolleeftijd het zwem-ABC heeft.

Duurzame sportaccommodaties

In Nederland is 334 km² oppervlakte bestemd voor sportvoorzieningen. Dit is ongeveer 1% van de oppervlakte van Nederland. Het overgrote deel ervan wordt beheerd als kortgras-vegetatie, waarvan weer het grootste deel bestemd is voor voetbal. Kortgras-vegetaties zijn kwetsbaar voor onkruidgroei en aantastingen door pathogene schimmels en insectenlarven. Pesticiden en fungiciden worden tegen deze aantastingen gebruikt. Herbiciden worden ingezet tegen onkruiden, ook op kunstgras. Sporters, zowel kinderen als volwassenen, komen ermee in aanraking. Onderzoeken van de afgelopen decennia laten de gevolgen ervan zien in de vorm van toename van ziekten. Recente onderzoeken van de Radboud Universiteit tonen in Nederland een toenemend aantal gevallen aan van de ziekte van Parkinson. Deze aandoening is volgens de onderzoeken het resultaat van de cumulatie van schadelijke stoffen in het lichaam; met name residuen van pesticiden zijn verantwoordelijk (Prof. B.R. Bloem, Radboud-UMC, 2021). Met behulp van de Green Deal Sport (Ministerie van I&M, 2015 - 2020) is getracht het pesticidengebruik uit te saneren. Wegens te weinig draagvlak van de sportkoepels is dit slechts op onderdelen gelukt. Het is aan de gemeenten om te zorgen dat hun sportterreinen pesticidenvrij worden beheerd.

Door het RIVM is onderzoek verricht naar de schadelijkheid voor de gezondheid door het gebruik van instrooi-granulaat op kunstgrasvelden. Het resultaat van het onderzoek is dat voor de gezondheid schadelijke stoffen in het granulaat beneden de veiligheidsnormen zijn. Echter, hier speelt ook weer de cumulatie van stoffen in het lichaam mee. Voorzichtigheid is geboden en voor wat betreft de opname in het menselijk lichaam zijn kinderen het eerst in de onveilige zone.

Het veelvuldig en soms overmatig gebruik van kunstmest moet worden voorkomen. Kunstmest zorgt evenwel voor sterke grasgroei maar niet voor een weerbare grasmat. Kunstmest (nitraat en fosfaat) doodt het microleven in de bodem. Het is beter (organische) mest van natuurlijke herkomst te gebruiken.

Het gebruik van gebouwde accommodaties dient te zijn gericht op duurzaamheid. Bij voorkeur worden de daken gebruikt voor zonnepanelen.

- De sportaccommodaties van de gemeente Rheden moeten veilig gebruikt kunnen worden. Sporters komen niet in aanraking met voor hun gezondheid schadelijke stoffen.
- De sportaccommodaties worden beheerd zonder pesticiden te gebruiken op velden die uit natuurgras bestaan.
- Het gebruik van kunstmest wordt verminderd ten gunste van organische producten. Dit om de uitspoeling van nitraat en fosfaat in de bodem te verminderen.
- De gemeente gebruikt instrooi-materiaal op kunstgrasvelden dat voor de gezondheid van sporters onschadelijk is.
- Daken van gebouwde accommodaties worden, op plaatsen die daarvoor zijn geschikt, gebruikt voor zonnepanelen.